

SIVISTYNYT, OSAAVA JA YRITTÄVÄ SUOMI

SUOMEN YRITTÄJIEN
KOULUTUSPOLIITTINEN OHJELMA

 Yrittäjät

VIISITOISTA KÄRKEÄ

YRITTÄJYYSKASVATUS

- 1.** Liitetään yrittäjyyskasvatus osaksi kunnan kokonaisstrategiaa: kootaan yrittäjyyskasvatuksen tiimi, kutsutaan yrittäjäkummi jokaiseen kouluun ja luodaan yrittäjien mentoriverkostot koulujen tueksi.
- 2.** Sisällytetään omistajanvaihdokset opettajien ja yritysneuvojen koulutukseen sekä kannustetaan oppilaitoksia perustamaan jatkajakouluja.
- 3.** Otetaan kestävä yrittäjyyskasvatus osaksi ammatillista opettajankoulutusta ja toteutetaan kaikilla kouluasteilla integroiden sitä eri oppiaineisiin ja erityisopetukseen.

JATKUVA OPPIMINEN

- 4.** Luodaan työpaikoille ja yrityksiin oppimismyönteinen ilmapiiri, joka kannustaa jatkuvaan oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen.
- 5.** Koulutuksen järjestäjät monipuolistavat yhdessä verkko-opetustarjontaa koulutuksen saavutettavuuden varmistamiseksi, hyödyntävät yhteistyöverkostonsa työelämäosaajia ja tarjoavat yrityksille valmennuksia ja työkaluja osaamisen tunnistamiseen ja kehittämiseen sekä tulevaisuuden osaamistarpeiden ennakointiin.
- 6.** Vahvistetaan oppimaan oppimisen taitoja kaikilla kouluasteilla. Toteutetaan opiskelijoille kattavat tuki- ja ohjauspalvelut julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyönä. Huomioidaan oppimisen vaikeudet kouluissa, työelämässä ja työllisyyspalveluissa.

VARHAISKASVATUS JA PERUSOPETUS

- 7.** Rauhoitetaan oppimisympäristöt, jotta lukemisen ja matematiikan taidot opitaan kunnolla.
- 8.** Etsitään kokeilevalla ja tutkivalla kulttuurilla ratkaisuja oppimistulosten nostamiseen.
- 9.** Opetetaan monipuolisia käden taitoja ja toiminnallisuutta lapsille.

TOINEN ASTE

- 10.** Ratkaistaan osaajapulaa ja vahvistetaan yrittäjien osaamista oppisopimuksen ja pienempien osaamiskokonaisuuksien avulla.
- 11.** Kehitetään kaikkiin ammatillisiin tutkintoihin soveltuvia yrittäjyyden tutkinnon osia.
- 12.** Tehdään yrittäjyyden lukiodiplomista virallinen tapa osoittaa yrittäjyyden kautta saavutettua osaamista.

KORKEAKOULUTUS

- 13.** Uudistetaan korkeakoulujen rahoitusmalli kannustamaan yritysyrityshöön.
- 14.** Tuetaan tutkijoiden polkua yrittäjiksi kasvattamalla yrittäjyyden ja työn teon kautta tehdyn tutkimuksen arvostusta.
- 15.** Luodaan yliopistoihin yhden luukun yrityspalvelut, jotka helpottavat pk-yritysten pääsyä TKI-toimintaan ja -osaamiseen.

Osaaminen kantaa Suomea

Suomalaiset nostivat maamme vahvalla osaamisella, halulla oppia uutta, yrittävällä asenteella ja sinnikkyydellä köyhyydestä kukoistukseen. Suomalainen koulujärjestelmä on yksi maailman parhaita. Sitä tulee kehittää jatkuvasti tulevaisuuden osaamistarpeiden mukaan. Oppimistulokset saadaan nousuun kokeilevalla ja tutkivalla otteella. Tulevaisuuden opinpolku perustuu sivistykselle ja osaamiselle. Yksityiset ja julkiset koulutuksen järjestäjät rakentavat sitä yhdessä.

Osaaminen on suurinta pääomaamme, josta kumpuavat kasvu ja kehitys. Osaaminen ja kyky toipua vastoinkäymisistä ratkaisevat, miten Suomi pärjää monimutkaisessa maailmassa. Vain sivistynyt, osaava ja yrittävä Suomi voi menestyä ja huolehtia kansalaisistaan.

Tehtävämme on rakentaa yrittäjyysmyönteinen yhteiskunta, jossa jokaisella on oikeus oppia uutta, vastuu kehittää itseään ja huolehtia toisista sekä vapaus yrittää. Jokaisen vahvuudet tunnistetaan ja otetaan käyttöön. Yhteiskunnan ja yritysten on rakennettava puitteet ja elinikäisen oppimisen kulttuuri, joka kannustaa jatkuvaan oppimiseen ja yhdessä tekemiseen.

Osaaminen on tärkeä osa työkykyä ja hyvinvointia. Hyvinvoiva, onnellinen ja olonsa turvalliseksi kokeva lapsi ja nuori oppii parhaiten. Kasvuun tarvitaan tukea ja kannustusta. Perustaidot tulee oppia kunnolla. Kouluihin tulee saada kasvurauha.

Nuorten innostus yrittäjyyteen on kasvanut voimakkaasti. Yrittäjyyskasvatus on tulevaisuusinvestointi, jota tulee toteuttaa varhaiskasvatuksesta korkeakouluun. Yrittäjyyskasvatuksen toimijat, oppilaitokset ja yritykset tulee saada kiinteään yhteistyöhön. Yrittäjyyskasvatus kehittää luovuutta, sosiaa-

**Vain sivistynyt, osaava ja yrittävä Suomi
voi menestyä ja
huolehtia kansalaisistaan.**

lisiä taitoja, verkostoitumista, vastuuta, oma-aloitteisuutta, yritteliäisyyttä ja yrittävää asennetta, josta kannattaa tehdä kansalaistaito. Suomesta on tehtävä luovuuden kärkimaa.

Yrittämään oppii yrittämällä. Kouluihin tarvitaan niin yrityksen perustamiseen kuin omistajavaihdokseen liittyvää toiminnallista opetusta. Tarvitaan haastepedagogiikkaa.

Työelämälähtöinen koulutus, oppisopimus ja pienemmät osaamiskokonaisuudet ovat ratkaisuja osaajapulaan. Kaikki kynnelle kykenevät ohjataan, koulutetaan ja kuntoutetaan töihin toimijoiden tiiviillä yhteistyöllä. Oppimisen vaikeudet huomioidaan niin koulussa kuin työelämässä.

Työyhteisöt monimuotoistuvat ja kansainvälistyvät. Oppilaitosten tulee varmistaa opiskelijoiden riittävät ammatilliset ja työelämän perustaidot. Yrittäjän oppisopimus ja tutkinnon osien suorittaminen ovat vastauksia yrittäjän jatkuvaan oppimiseen.

Suomi tarvitsee kasvua. Korkeakoulujen ja pk-yritysten yhteistyö edistää merkittävästi pk-yritysten kasvua, kilpailukykyä ja innovatiivisuutta. Korkeakoulujen rahoitusmallit tulee uudistaa.

On tärkeää, että kansainväliset opiskelijat integroituvat suomalaiseen yhteiskuntaan ja työllistyvät. Korkeakoulujen tulee tarjota opetusta useilla kielillä. Toimitaan yhdessä niin, että muualta tulevat kotoutuvat tänne, tarttuvat toimeen, opiskelevat, tekevät työtä ja yrittävät.

Tämä Suomen Yrittäjien koulutuspoliittinen ohjelma 2030 on suunnattu päättäjille ja valmistelijoille sekä yrittäjille järjestöimme vaikuttamistyön välineeksi. Se painottaa osaamisen, sivistyksen ja yrittäjyyden merkitystä Suomen tulevaisuudelle. Osaaminen kantaa Suomea.

Yrittämään oppii yrittämällä.

**Kouluihin tarvitaan niin yrityksen perustamiseen
kuin omistajavaihdokseen liittyvää
toiminnallista opetusta.**

A stack of books with ladders leaning against them, symbolizing learning and progress. The top book has a blue cover, while the others have light-colored covers. A yellow ladder is visible in the background, and a blue ladder is visible in the foreground.

1 Sivistys elinikäisen ja jatkuvan oppimisen perustana

1.1. Sivistys ja osaaminen

Vain sivistynyt, osaava ja yrittävä Suomi voi menestyä ja huolehtia kansalaisistaan. Sivistys luo perustan elinikäiselle oppimiselle: Jokainen kansalainen voi jatkuvasti kehittää tietojaan ja taitojaan. Sivistys auttaa kohtaamaan ja ratkaisemaan tulevia haasteita.

Sivistys on laaja-alaista tietojen, taitojen ja arvojen omaksumista, joka edistää yksilön ja yhteiskunnan kehitystä. Se yhdistää akateemisen tiedon, käytännön osaamisen ja eettisen ja sosiaalisen ymmärryksen sekä auttaa ihmisiä toimimaan vastuullisesti, tehokkaasti, innovatiivisesti ja rakentavasti. Ammattisivistys on oman ammatin syvällistä ymmärrystä ja osaamista sekä oman osaamisen jatkuvaa kehittämistä.

Sivistys tukee kriittistä ajattelua, empatiaa, uteliaisuutta, keskinäistä luottamusta ja jatkuvaa oppimista. Se luo perustan kestäväälle, yrittävälle ja hyvinvoivalle yhteiskunnalle.

Pieni maa pärjää vain vahvalla ja monipuolisella osaamisella. Kaikki työ ja osaaminen on arvokasta ja tärkeää. Suomi menestyy, kun jokainen lapsi ja nuori voi edetä koulupolulla taustasta riippumatta niin pitkälle kuin intoa ja rahkeita riittää. Suomi menestyy, kun jokainen aikuinen kykenee aiemmasta opinto- ja työurasta riippumatta oppimaan uusia tietoja ja taitoja ja tuottamaan lisäarvoa muuttuvassa työelämässä.

Empatia ja tunnetaidot ovat keskeisiä taitoja, joita on hyvä kehittää kouluissa, harrastuksen ja vapaa-ajan yhteisöissä sekä kotona. Näiden taitojen kehittäminen auttaa lapsia ja nuoria muodostamaan terveitä sosiaalisia suhteita ja parantaa heidän kykyään työskennellä tiimeissä monenlaisten ihmisten kanssa.

Osaaminen ja resilienssi ratkaisevat, miten Suomi pärjää globaalissa kilpailussa. Kestävyyteen, dynaamisuuteen ja luovuuteen liittyvä osaaminen korostuu. Ihminen oppii kaikkialla. Osaaminen on tärkeä osa työkykyä ja hyvinvointia. Kaikki osaaminen tulee tunnistaa ja hyödyntää.

**Sivistys auttaa kohtaamaan
ja ratkaisemaan tulevia haasteita.**

Osaamisen ennakointifoorumin (OEF) OSAAMISTARPEET 2040 yrittäjien näkökulmasta:

Laaja-alaiset osaamiset: Turvataan laaja-alaisten osaamisen perustaidot kaikille joka kouluasteella lapsuudesta lähtien.

Digitalisaatio-osaaminen: Vahvistetaan opettajien digitaalista osaamista, jotta he osaavat ohjata opiskelijoita älyteknologian kriittiseen hyödyntämiseen oppimisessa. Laajennetaan opetussuunnitelmia ja tutkinnon perusteita kattamaan digitaaliset taidot.

Kestävyysosaaminen: Korostetaan kestävyysosaamista kaikilla koulutusasteilla ja tuetaan yhteistyötä eri koulutusasteiden välillä.

Monikulttuurisuustaidot: Vahvistetaan kielitaitoa, monikulttuurisen viestinnän taitoja ja kulttuurien ymmärrystä sekä edistetään suomen ja ruotsin kielen opetusta ulkomaalaisille. Kiinnitetään erityistä huomiota maahan muuttaneiden perheiden vanhempien valmiuksiin.

Teknologiaosaaminen: Koulutuksia kehitetään teknologian nopean kehityksen mukana, jotta ne tarjoavat opiskelijoille mahdollisuuden oppia uutta teknologiaa. Mahdollistetaan uuden teknologian oppiminen myös työelämässä.

Kyberturvallisuusosaaminen: Kyberturvallisuuden perustaidot tarjotaan kaikille, kehitetään kriittistä media- ja tekoälylukutaitoa.

Palvelujen kehittämisaosaaminen ja hyvinvointiteknologia: Vahvistetaan opettajien tietoja palvelujen, erityisesti ihmisläheisten digipalveluiden kehittämisestä.

Huoltovarmuusosaaminen: Määritellään huoltovarmuuden perusosaamisen koulutussisältö ja päivitetään osaaminen osana jatkuvaa oppimista.

Yrittäjyysosaaminen: Vahvistetaan yrittäjyysosaamista, jotta jokainen kykenee tuottamaan omalle organisaatiolle tai asiakkaille lisäarvoa tuottavia ratkaisuja.

1.2. Onnellisuus ja nuorten hyvinvointi

Suomi on valittu monta kertaa maailman onnellisimmaksi maaksi. Eriarvoisuuden tila Suomessa 2024 -raportin mukaan suomalaisten kokemana hyvinvointi, onnellisuus ja tyytyväisyys ovat kuitenkin heikentyneet kaikissa ikäluokissa 2020-luvulla kriisien kasautumisen vuoksi. Epävarma aika varjostaa tulevaisuutta. Elinkustannukset ovat nousseet. Sosiaalinen liikkuvuus on heikentynyt. Kun ongelmat kasaantuvat, nuoret voivat pahoin.

Tutkimusten mukaan noin 20 prosenttia suomalaisista nuorista kokee mielenterveysongelmia, jotka voivat syrjäyttää opinnoista ja työelämästä. Nuoret kärsivät koulu- ja opiskelu-uupumuksesta, sosiaalisista paineista, tulevaisuuden epävarmuudesta, jatkuvasta kiireestä sekä yhteiskunnan eriarvoisuudesta ja kielteisestä ilmapiiristä. Myös epäterveelliset elämäntavat ja liikkumattomuus uhkaavat nuorten työkyntöisyyttä. Nuorten pahoinvoinnin ongelman ratkaiseminen on yhteiskunnan akuuteimpia tehtäviä.

Oppivelvollisuuden pidentämisen ansiosta ammattikoulun keskeyttämiset ovat vähentyneet. Vakavassa vaarassa pudota koulutuksesta on enää 0,3 prosenttia ikäluokasta eli vajaa 200 nuorta, joilla on vakavia mielenterveysongelmia, huumeriippuvuutta ja peruskoulussa heikoiksi jääneitä taitoja. He tarvitsevat monialaista tukea ja ohjausta. Sitä tarvitaan myös kaikille lapsille ja nuorille kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Turvalliseksi koetussa ympäristössä itsevarmuus ja toimijuuden kokemus pääsevät kasvamaan. Hyvinvoiva, onnellinen ja olonsa turvalliseksi kokeva lapsi oppii parhaiten.

TOIMENPITEET:

1. Tukipalveluiden vahvistaminen julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyönä: Tarjotaan opiskelijoille kattavia tukipalveluita, kuten opinto-ohjausta, opiskelu- ja työelämämentorointia ja matalan kynnyksen mielenterveyspalveluja, jotka auttavat heitä menestymään opinnoissaan ja urallaan. Tämä estää sen, että työelämään ei valmistu jo valmiiksi uupuneita vaan innostuneita, työkyntöisiä, itseään kehittäviä ja yrittävällä asenteella toimivia työntekijöitä. Huolehditaan siitä, että lapset ja nuoret eivät putoa eri toimijoiden palveluiden väliin.

2. Oppimisen henkilökohtaistaminen: Kehitetään joustavia oppimispolkuja, jotka huomioivat opiskelijoiden tarpeet, tavoitteet, kiinnostuksen kohteet ja tavat oppia. Tämä mahdollistaa jokaisen oppijan vahvuuksien löytämisen, kykyjen mukaan etenemisen ja henkilökohtaisen kehityksen. Kannustetaan lahjakkaita oppilaita omien vahvuuksien

mukaan etenemiseen ja laaja-alaiseen oppimiseen. Vahvistetaan esimerkiksi tutkinnon osien suorittamista kesätyössä oppisopimuksella.

3. Empatian ja tunneälyn kehittäminen: Lisätään aktiviteetteja, jotka kehittävät empatiaa, tunneälyä ja sosiaalisia taitoja, mikä tukee opiskelijoiden kokonaisvaltaista kasvua, turvallisuuden tunnetta ja liittymistä yhteisöihin.

4. Oppimaan oppimisen vahvistaminen kaikilla kouluasteilla: Kaikkien lasten ja nuorten tulee oppia oppimisen taitoja mahdollisimman varhain ja nykyistä enemmän. Opitaan paremmin hahmottamalla kokonaisuus, paloittelemalla ja jäsentämällä asioita, opettamalla toisille ja käyttämällä erilaisia muistitekniikoita.

5. Harrastustakuu jokaiselle lapselle: Varmistetaan riittävä rahoitus monipuoliseen ja saavutettavaan harrastus- ja kerhotoimintaan yhteistyössä kuntien, koulujen, järjestöjen ja yritysten kanssa. Tarjotaan kuljetuksia ja järjestetään harrastukset koulupäivän päätteeksi. Tarjotaan perheille tietoa ja tukea löytää lapsille sopivat harrastukset. Järjestetään harrastusmessuja, avoimia päiviä ja kokeilukertoja, joissa lapset voivat tutustua eri vaihtoehtoihin. Lisätään resursseja ohjaajien koulutukseen ja palkkaamiseen sekä harrastusvälineiden hankintaan. Edistetään lasten ja nuorten liikkumista.

1.3. Elinikäisen oppimisen kulttuuri

Laaja-alainen osaaminen on suurinta pääomaa, jota pienellä maalla voi olla. Meidän tulee arvostaa monipuolista osaamista. Karvin kyselyn mukaan nuori, jolla on koulussa kavereita ja jonka opettaja kohtaa, kokee kuuluvansa joukkoon. Hän kiinnittyy toisen ihmisen avulla kouluunsa. Tätä yhteisöllisyyttä ja sosiaalista tukea on syytä vahvistaa luomalla turvallinen ja kannustava oppimisympäristö, jossa myös oppilaat tukevat toisiaan.

Kun oppiminen tapahtuu eri oppimisympäristöissä, kuten luokassa, luonnossa, digitaalisilla oppimislustoilla, yrityksissä, työpaikoilla ja autenttisisa paikoissa, oppilaat oppivat soveltamaan ja käyttämään tietoa. Kouluihin tulee luoda ilmapiiri, jossa oppilaat voivat kokea ja kokeilla uusia asioita, oppia virheistään ja kehittää itseään kokonaisvaltaisesti.

Elinikäinen oppiminen tukee yksilöiden ja yhteisöjen kykyä sopeutua, innovoida ja kasvaa, mikä vahvistaa koko yhteiskunnan hyvinvointia ja kestävyttä. Yritykset menestyvät muutosten maailmassa, kun jatkuva oppiminen on osa työelämää.

Elinikäisen oppimisen kulttuuri vahvistuu, kun työpaikat ja yritykset tarjoavat työntekijöilleen mahdollisuuksia jatkuvaan koulutukseen ja ammattitaidon päivittämiseen osana työtä koko työuran ajan. Myös yrittäjä tarvitsee menestyäkseen jatkuvaa oppimista. Jokaisella työntekijällä on vastuu oman osaamisensa kehittämisestä ja ylläpitämisestä.

TOIMENPITEET:

6. Oppimismyönteisen kulttuurin edistäminen: Luodaan työpaikoille ilmapiiri, joka kannustaa työntekijöitä kehittämään osaamistaan ja yrittäjiä pitämään oppimista jatkuvana prosessina, joka tuo yritykselle kasvua ja kilpailukykyä. Koulutuksen järjestäjät hyödyntävät yhteistyöverkostonsa työelämäosaajia ja tarjoavat yrityksille erilaisia valmennuksia ja käytännön työkaluja osaamisen tunnistamiseen, kehittämiseen ja hyödyntämiseen sekä tulevaisuuden osaamistarpeiden ennakointiin.

7. Koulutuksen riittävästä saatavuudesta huolehtiminen: Varmistetaan, että kaikilla on pääsy koulutukseen asuinpaikasta, taloudellisesta tilanteesta tai työpaikasta riippumatta. Koulutus- ja valmennusalan yritykset tarjoavat työelämälähtöisiä, räätälöityjä täsmäkoulutuksia. Yhteistyössä oppilaitoksen kanssa osa täsmäkoulutuksista voidaan suunnitella ja toteuttaa niin, että ne hyväksytään osaksi tutkintoja.

8. Oppilaitokset monipuolistavat opetustarjontaansa tiivistämällä yhteistyötä verkko-opetuksen järjestämisessä: Verkko-opetuksen hyödyntäminen laajentaa opetustarjontaa ja mahdollistaa joustavat oppimispolut eri puolilla Suomea.

9. Opettajien ja kouluttajien jatkuvaan ammatilliseen kehitykseen lisää resursseja: Oppilaitokset tarjoavat opettajille ja kouluttajille tukea ammatillisen kasvuun säännöllisellä täydennyskoulutuksella, joka pitää heidän tietonsa, taitonsa ja työelämäyhteytensä ajan tasalla sekä kehittää heidän pedagogisia ja yrittäjyyskasvatuksen taitojaan. Kehitetään opettajien palkkaukseen malli ammatillisen kehittämisen ja työn tuloksellisuuden palkanlisästä.

10. Tunnustusten ja sertifikaattien joustavuuden lisääminen: Toteutetaan tutkinnon osia työelämää palveleviksi täsmäkoulutuksiksi toisella ja kolmannella koulutusasteella. Tarjotaan mahdollisuuksia suorittaa pienempiä osaamiskokonaisuuksia ja saada niiden suorittamisesta digitaalinen osaamismerkki. Laajennetaan osaamismerkkien tunnustamista koko EU-alueelle. Tämä tekee jatkuvasta oppimisesta nykyistä näkyvämpää ja palkitsevampaa.

TOIMENPITEET KANSALAISTEN KESTOKYVYN ELI RESILIIENSSIN VAHVISTAMISEKSI KOULUSSA:

- 11. Ongelmanratkaisukyvyyn kehittäminen:** Sisällytetään opetus- ja suunnitelmiin oppija- ja ongelmalähtöisen projektioppimisen opintokokonaisuuksia, jotka kehittävät oppilaiden kykyä analysoida ja ratkaista monimutkaisia nykyhetken ja tulevaisuuden haasteita. Tarjotaan mahdollisuus syventää taitoja kerhotoiminnassa.
- 12. Kriisinhallinnan ja turvallisuustaitojen opetus:** Koulutuksen järjestäjät tarjoavat yrityksille täsmäkoulutusta kriisinhallinnasta, ensiaputaidoista ja kokonaisturvallisuudesta, jotta työpaikat osaavat varautua hätätilanteisiin ja turvallisuusuuhkiin.
- 13. Joustavuuden ja sopeutumiskyvyn korostaminen:** Kannustetaan oppilaita kokeilemaan uusia asioita ja sopeutumaan muutoksiin projektityöskentelyn, yrittäjyyskasvatuksen ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien avulla.
- 14. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opetus:** Edistetään empatiaa, itsetuntemusta ja vuorovaikutustaitoja kouluissa, jotta oppilaat oppivat käsittelemään rakentavasti stressiä, konflikteja, vastoinkäymisiä ja muita haasteita.
- 15. Lisätään ja aikaistetaan kansalais- ja demokratiakasvatusta:** Opetetaan oppilaille kansalaisoikeuksia ja -velvollisuuksia, demokraattisia arvoja, yritysten ja yrittäjien merkitystä markkinataloudessa sekä osallistumisen ja vaikuttamisen merkityksellisyyttä. Tuetaan heidän kasvuaan yhteiskunnallisesti valveutuneiksi kansalaisiksi ja tarjotaan heille välineitä vaikuttaa aktiivisesti yhteiskunnassa.
- 16. Yksilöllisen tulevaisuuden kirkastaminen:** Tuetaan opiskelijoiden kykyä kirkastaa omia tulevaisuuden tavoitteita ja rakentaa omaa työelämäpolkua sisällyttämällä opetussuunnitelmiin tulevaisuuden suunnittelun ja elämänhallinnan opintokokonaisuuksia ja konkreettisia työkaluja läpi opinpolun.
- 17. Yrittäjämäiset valmiudet:** Tarjotaan yrittäjyyskoulutusta kaikilla koulutusasteilla, mikä rohkaisee oppilaita ottamaan vastuuta, olemaan aloitteellisia ja kehittämään innovatiivisia ratkaisuja sekä rakentamaan omaa polkua yrittäjyyteen.

The image features a stack of books with blue covers and light-colored pages. A yellow ladder is positioned at the top, leaning against the books. A wooden ladder is leaning against the middle of the stack, and a blue ladder is at the bottom. The background is a solid dark grey.

2 Kestävää yrittäjyys- kasvatusta varhaiskasvatuksesta

2.1. Yrittämään oppii yrittämällä

Töitä oppii tekemällä töitä ja yrittämään oppii yrittämällä – molempia on hyvä kokeilla jo lapsena ja nuorena. Suomeen tarvitaan yrittävää asennetta, josta on syytä tehdä kansalaistaito. Tulevaisuuden työelämässä yhä useampi työskentelee yrittäjämäisesti, yhdistää vaihtelevasti palkkatyötä, yrittämistä ja jatkuvaa oppimista. Moni toimii yrittäjänä ainakin osan elämästään.

Yrittäjyyskasvatus on tulevaisuusinvestointi, joka hyödyttää sekä yksilöitä että yhteiskuntaa. Kun se juurtuu osaksi koulujen arkea ja nuorten harrastuksia, se tuo kuntiin nuoria yrittäjiä, jotka palkkaavat työntekijöitä, synnyttävät alueille kasvua ja elinvoimaa. Tutkimusten mukaan myös vapaa-ajan yrittäjyys voi edistää kunnan elinvoimaa. Yrittäjyyskasvatus on kunnalle tehokas keino vahvistaa veto- ja pitovoimaansa.

Kaikki ihmiset ovat jollakin tavalla yritteliäitä. Se on mahdollisuuksien havainnointia ja niihin tarttumista sekä kykyä muuttaa ideat sellaiseksi toiminnaksi, joka voi tuottaa taloudellista, kulttuurista, sosiaalista ja yhteiskunnallista arvoa. Yrittäjyyteen, yritteliäisyyteen ja yrittäjämäisyyteen voi oppia.

Yrittäjyyskasvatus tukee sekä sisäistä että ulkoista yrittäjyyttä. Sisäinen yrittäjyys vahvistuu oppimalla elämänhallintaa, itsensä johtamista ja innovatiivisuuden taitoja, verkostoitumalla, tekemällä ahkerasti työtä ja ottamalla riskejä. Ulkoinen yrittäjyys vahvistuu, kun oppii yrityksen perustamisesta, startup-toiminnasta, yrittäjyyden käytännöistä, kasvusta ja kehittämisestä.

Yrittäjyyskasvatus kehittää luovuutta, yhteistyötä, vastuuta ja oma-aloitteisuutta. Se auttaa perustamaan yrityksiä ja oppimaan yrittäjyyttä ja kokeilevaa kulttuuria jatkuvasti muuttuvassa maailmassa. Lapset ja nuoret tutustuvat yrittäjyyteen arjessaan ja oppivat työelämätaitoja, talousosaamista sekä yrittäjämäistä työtettä, yrittävää asennetta, vuorovaikutusta ja kestävyyttä.

Yhteistyö luo oppilaille mahdollisuuksia nähdä erilaisia uravaihtoehtoja, soveltaa oppimaansa käytännössä, verkostoitua ja saada arvokasta työkokemusta. Yrityksille se on tilaisuus vaikuttaa tulevaisuuden osaajien koulutukseen, rekrytoida potentiaalisia työntekijöitä ja edistää yrityskulttuuria ja -imagoa.

Yrittäjyysmyönteisessä kunnassa jo kunnan strategia tunnistaa yritysten ja elinvoiman merkityksen. Yrittäjyyskasvatus on osa tätä.

18. Yrittäjyyskasvatuksen strategia: Yrittäjyyskasvatuksen strategia luodaan osaksi kunnan kokonaisstrategiaa. Rakennetaan kuntiin yhteistyöllä yrittäjyyskasvatuksen reittejä ja polkuja sekä varmistetaan taloustaitojen opetus.

19. Kestävän yrittäjyyskasvatuksen sertifikaatti -järjestelmä: Luodaan hanketyönä yrittäjyyskasvatuksen laatukriteerit verkostomaisena yhteistyönä. Tavoitteena on nostaa yrittäjyyskasvatuksen laatua eri kouluasteilla.

20. Yrittäjätietokannan kehittäminen: Laajennetaan yrittäjätietokantaa verkostoyhteistyönä, lisätään sinne yrittäjätarinoita digitaalisessa muodossa yrittäjyyskasvatuksen käyttöön eri kouluasteilla.

21. Yrittäjyyskasvatuksen työelämäprofessori: Yrittäjyyskasvatuksen tutkimuksen vahvistaminen.

22. Opetus- ja kulttuuriministeriön yrittäjyyskasvatuksen linjausten päivittäminen. Kohdennetaan opetushallituksen henkilöstökoulutusten resursseja linjausten mukaisen toiminnan kehittämiseen kuntien sivistys- ja elinkeinotoimissa.

2.2. Yrittäjämäiset valmiudet ja nuorten innostus

Yrittäjägallupin (06/2024) mukaan pk-yritykset odottavat työntekijöiltään oma-aloitteisuutta (81 %), vuorovaikutustaitoja (62 %), vastuullisuutta (59 %), yrittävää asennetta (58 %), joustavuutta ja muuntautumiskykyä (56 %), taloudellista ymmärrystä (54 %), ratkaisukykyä (53 %), luovuutta ja kekseliäisyyttä (43 %) ja epävarmuuden sietokykyä (41 %). Näitä yrittäjämäisiä valmiuksia ja taitoja voi oppia yrittäjyyskasvatuksessa.

Nuorten yrittäjyysinto on kasvanut voimakkaasti viime vuosina. Nuorten tulevaisuusraportin (2024) mukaan 45 prosenttia yläkoulun ja toisen asteen oppilaista voisi toimia yrittäjänä. LUT-yliopiston Ysimittari-tutkimuksen (2023) mukaan vain 34 prosenttia oppilaista koki, että koulu tarjosi riittävästi tietoa yrittäjyydestä. 80 prosenttia nuorista haluaa tehdä arvojensa

mukaista työtä. Jokaiselle nuorelle tulee taata valmiudet perustaa yritys tai toimia yrityksessä, joka pelastaa ja parantaa osaltaan maailmaa.

Kestävän yrittäjyyskasvatuksen avulla nuori pääsee rakentamaan arvojensa mukaista tulevaisuutta, tarttumaan haasteisiin, luomaan innovatiivisia ratkaisuja ja edistämään ekologisesti, sosiaalisesti, taloudellisesti ja teknologisesti kestävää yhteiskuntaa. Kun yrittäjyys- ja ympäristökasvatus yhdistetään opetuksessa kestävä kehityksen periaatteisiin, oppilaat ymmärtävät eettisyyden sekä luonnonvarojen hallinnan ja ympäristönsuojelun merkityksen osana yrittämistä.

Oppilas oppii taloudellista kestävyyttä, kun hän oppii ymmärtämään vastuullista taloudenpitoa, rahankäyttöä, kohtuullista kuluttamista ja investoimista. Kun hän teknologisella osaamisellaan tuottaa vähemmästä enemmän ja kestävämpää, hän oppii teknologista kestävyyttä. Häntä kannustetaan menestymään verkostoitumalla ja kehittämällä liiketoimintaa, joka ottaa huomioon ympäristölliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset.

23. Yrittäjäkummit: Kannustetaan Yrittäjien paikallisyhdistyksiä valitsemaan jokaiselle koululle yrittäjäkummin/yrittäjäkummeja/työelämämentorin, jotka edistävät yrittäjämäistä kulttuuria ja asennetta sekä kannustavat yhteistyöhön koulun lähialueen kehittämiseksi.

24. Vuoden opiskelijayrittäjän valinta: Rohkaistaan Suomen Yrittäjien jäsenjärjestöjä palkitsemaan vuoden opiskelijayrittäjää.

25. Nuorten yrittäjyysvalmennus: Kunta tarjoaa itse ja yhteistyökumppaneidensa kanssa tiloja ja resursseja opiskelijayrityksille. Kehitetään nuorten yrittäjyysvalmennusta ja neuvontaa kunnissa nuorisotilojen ryhmätoiminnan, ohjaamojen ja sekä työllisyys- ja elinkeinopalveluiden sekä oppilaitosten yhteistyönä.

26. Kesätyöseteli: Kunnat ottavat käyttöön kesätyösetelin, joka mahdollistaa koululaisten kesätyön ja kesäyrittäjyyden. Oppilaitokset tukevat nuoria jatkamaan kesäyrittäjyyttä osana yrittäjyyskasvatusta.

27. Siirtymien tukeminen ja yrittäjyyspolkujen varmistaminen: Järjestetään tukitoimia ja tukiyhteisöjä kesäyrittäjille ja maahan muuttaneiden ohjelmiin osallistuneille, jotta he eivät putoa tyhjän päälle vaan heidän yrittäjyyspolkunsakin jatkuu.

2.3. Omistajanvaihdoksen opetus kouluihin

Nuorten tulevaisuusraportin (2018) mukaan olemassa olevan yrityksen jatkaminen on ajatuksena nuorille lähestyttävämpi kuin uuden yrityksen perustaminen. Yläkoululaiset ovat nuorista kaikkein kiinnostuneimpia olemassa olevan yrityksen jatkamisesta. Heistä jopa 42 prosenttia voisi jatkaa yrityksessä, joka on jo olemassa.

Nuorten kiinnostus tarjoaa valtavan potentiaalin kymmenille tuhansille yrittäjille, joita omistajanvaihdos kohtaa lähitulevaisuudessa. Yrityskauppa on kaikenkokoiselle toimivalle yritykselle keino hakea kasvua. Yrittäjyyteen liittyvä koulutus keskittyy kuitenkin pääasiassa uuden yrityksen perustamiseen. Oppilaitosten yrittäjyysopinnot keskittyvät suurelta osin aloittavien yritysten käynnistämiseen.

Omistajanvaihdos on syytä tuoda yrittäjyyskasvatukseen ja -koulutuksessa sekä kaikessa neuvonnassa vahvemmin esiin vaihtoehtona ryhtyä yrittäjäksi ja kasvattaa yritystä. Omistajanvaihdoksen mahdollisuudesta on syytä viestiä aktiivisesti omistajanvaihdosymmärryksen lisäämiseksi.

Jatkajakoulut tarjoavat opetusta perheyritysten jatkamiseen ammattimaisesti ja suunnitellusti. Ostajakoulu tarjoaa opiskelijalle eväitä miettiä yrityksen ostamista ja syventää ostamiseen liittyvää tietoutta esimerkiksi arvonmäärityksen ja johtamisen näkökulmasta.

28. Omistajanvaihdososaamista opettajakoulutukseen: Huolehditaan siitä, että omistajanvaihdososaaminen on mukana kaikissa opettajien yrittäjyysopinnoissa.

29. Omistajanvaihdososaamista yritysneuvojakoulutukseen: Varmistetaan, että yritysten perustamisneuvontaan sisältyy neuvontaa vaihtoehdosta ostaa yritys, yrityskaupan näkökulmista ja siitä, mistä löytyy myynnissä olevia yrityksiä.

30. Oppilaitokset mukaan turvaamaan pk-yritysten jatkuvuutta omistajavaihto-osaamisella: Kannustetaan ammatillisia oppilaitoksia ja ammattikorkeakouluja perustamaan jatkajakouluja yhteistyössä.

31. Oppilaitoksiin lisää yrittäjäksi yritysostolla valmennuksia:

Kannustetaan oppilaitoksia lisäämään yritysostolla yrittäjäksi -valmennusta yrittäjyysopintoihin.

32. Oppisopimuskoulutus tukemaan omistajanvaihdosten toteutumista:

Pilotoidaan oppisopimusten palvelupolkua ja haetaan keinoja hyödyntää oppisopimuksia omistajanvaihdosten työkaluna. Kannustetaan yrityksiä valmistelemaan omis-tajanvaihdosta työn ohessa ja ottamaan oppisopimusopiskelija rinnalle oppimaan yhtenä mahdollisuutena jatkaa yritystä opiskelun jälkeen.

2.4. Suomesta luovuuden kärkimaa

Kaikilla aloilla tarvitaan luovuutta. Se on tärkeä tulevaisuustaito, jota tarvitaan alati muuttu-vassa työelämässä ja yrittämisessä, ongelmanratkaisussa ja ideoinnissa. Luovilla aloilla on potentiaalia kasvaa. Ne ovat yhä tärkeämpi osa Suomen BKT:ta.

Suomi sijoittui vuonna 2024 julkistetuissa Pisa-tutkimuksen luovan ajattelun tuloksissa erinomaisesti (5. sija). Suomen 15-vuotiaista 39 prosenttia ylsi luovuudessa OECD:n huippuosaamisen tasolle. Vuoden 2023 Työelämägallupin mukaan viidesosalla suomalaisista oli yritysidea viimeisen vuoden aikana. Luovuus ja yrittävä asenne auttaa etenemään ideoista tekoihin.

Suomen tytöistä lähes puolet on huippuosaajia luovassa ajattelussa. Heidän joukossaan on vain vähän heikkoja osaajia. Pojat pärjäsivät OECD:n keskitason mukaisesti, mutta ero tyttöihin on aivan liian suuri. Tulosten nostamiseksi tarvitaan toiminnallista ja kokeilevaa pedagogiikkaa, kuten esimerkiksi muotoiluoppimista. Tytöt pärjäsivät luovuudessa kaikissa osallistujamaissa poikia paremmin, mikä selittyy mm. paremmalla lukutaidolla.

Pisa-tuloksissa tasaisesti pärjäävässä Singaporessa on huomattu, että pelkkä huippusuorittaminen ei riitä, vaan kouluissa tarvitaan myös luovuutta, yrittäjyyttä ja rohkeutta kokeilla uusia ratkaisuja. Maa pyrkii löysentämään ankaraa kilpailukulttuuriaan ja lisäämään opetuksessaan tilaa luovalle ajattelulle, ongelmanratkaisulle ja yhteistyölle.

Suomi voi nousta luovassa ajattelussa maailman kärkeen, kun kouluissa annetaan nykyistä enemmän tilaa luovuudelle ja kokeilevalle kulttuurille, opitaan monipuolisesti käden taitoja ja yhdistämään erilaisia ratkaisuja sekä hyödynnetään myös tekoälyä ja uusinta teknologiaa. Opettaja ruokkii luovuutta ja sallii erilaiset ratkaisut, eikä kitke sitä pois tasapäistämällä ja laittamalla omaperäisiä ratkaisuja tekeviä oppijoita ruotuun. Kokeilevaan

toimintaan voi hyödyntää yrittäjyyskasvatuksen menetelmiä.

33. Yrittäjyyskerhot: Perustetaan kouluihin kerhoja, joissa toteutetaan haastepedagogiikkaa: oppilaat ratkovat ryhmissä yritysten antamia aitoja haasteita, oppivat ongelmanratkaisua ja luovuutta, etenevät ideoista teoiksi, oppivat vaihtamaan näkökulmaa ja analysoimaan sekä saavat onnistumisen kokemuksia.

34. Monipuoliset käden taidot koulussa: Käden ja aivojen yhteistyö vahvistuu kokeilemalla erilaisia konkreettisia materiaaleja ja harjoittelemalla monipuolisia käden taitoja. Tämä edistää luovuutta. Teknologisen viestitulvan vastapainoksi tarvitaan aivojen kuormittuneisuutta helpottavaa toiminnallisuutta.

35. Tutustuminen yrityksiin ja tutkimuslaitoksiin: Oppilaille järjestetään mahdollisuuksia tutustua yrityksiin ja tutkimuslaitoksiin, mikä avartaa heidän urapolkujaan ja innostaa tutkivaan asenteeseen.

2.5. Yrittäjyyskasvatusta koko koulupolulla

Käytännönläheistä yrittäjyyskasvatusta tulee antaa ikätasoisesti kaikilla koulutusasteilla varhaiskasvatuksesta korkeakouluun. Se voidaan yhdistää moneen oppiaineeseen. Yrittäjyyskasvatuksen tulee sisältää koko yrittäselinkaaren.

Varhaiskasvatuksessa se voi olla leikkiä, tutkimista, kokeilua ja toimintaa, jossa lapset saavat ilmaista itseään, tehdä aloitteita ja ratkoa ongelmia yhdessä.

Perusopetuksessa voidaan yhdistää eri oppiaineita monialaisiksi kokonaisuuksiksi, joissa oppilaat tekevät ja ratkovat ongelmia yhdessä, hankkivat tietoa, keksivät ideoita, pelaavat sekä toteuttavat projekteja ja pienimuotoista yritystoimintaa. Tapahtumien järjestäminen ja retkien varainhankinta on innostavaa yrittäjyyskasvatusta, jossa luovuus kukoistaa ja oppii vastuun kantamista.

Toisen asteen koulutuksessa voidaan hyödyntää työelämälähtöisiä oppimisympäristöjä ja tilanteita, joissa opiskelijat oppivat opiskelijayrityksissään tunnistamaan asiakkaiden tarpeita, soveltamaan osaamistaan,

arvioimaan toimintaansa ja kehittämään itseään.

Korkea-asteen koulutuksessa voidaan yhdistää esimerkiksi tutkimus- ja innovaatiotoimintaa opetukseen, jossa opiskelijat oppivat luomaan uutta tietoa ja arvoa, hyödyntämään eri alojen asiantuntijuutta, verkostoitumaan ja viestimään tehokkaasti.

36. Opetussuunnitelmat ja tutkinnon perusteet: Yrittäjyyskasvatus otetaan mukaan jokaisella kouluasteella paikallisiin opetussuunnitelmiin ja arviointeihin, sisältäen kestävän yrittäjyyden ajatuksen. Yrittäjyyskokemus hyväksytään osaksi opintoja. Omistajanvaihdos otetaan aidoksi yrittäjyyden vaihtoehdoksi suunnitelmiin. Yrittäjyyden perusteet sisällytetään mahdollisimman moneen ammatilliseen perustutkintoon. Kehitetään jokaiseen ammatti- tai erikoisammattitutkintoon sopivia yrittäjyyden tutkinnon osia. Yrittäjyysosaamisen luetaan hyväksi kaikilla kouluasteilla. Jokaiseen oppilaitokseen valitaan yrittäjyyskasvatuksen vastuuopettaja ja tiimi. Vahvistetaan kasvuyrittäjyyteen liittyvää opetusta toisella ja korkea-asteella.

37. Yrittäjien mentoriverkostot: Jäsenjärjestöt kokoavat yrittäjien puhujapankkia yrittäjistä, jotka voivat tulla puhumaan ja kouluttamaan oppilaitosten yrittäjäkursseille opettajan tukena käytännön yrittäjyydestä.

38. Yrittäjyyden lukiodiplomi: Tehdään yrittäjyyden lukiodiplomista virallinen tapa osoittaa yrittäjyyden kautta saavutettua osaamista lukiossa. Yrittäjyysopinnot kannattaa toteuttaa lukiossa valinnaisina kursseina.

39. Koulutusjärjestelmän joustavuus: Oppilaitokset joustavat lähiopetuksessa, läsnäolopakossa, aikatauluissa ja opintojen hyväksi lukemisessa, jotta opiskelijat voivat yhdistää opinnot ja yrittäjyyden sekä koota kursseja eri oppilaitoksista ja verkosta.

40. Yrittäjyyskasvatuksesta erityisopetuksen väline: Hyödynnetään yrittäjyyskasvatuksen yhteisöllisiä ja toiminnallisia menetelmiä erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden ohjaamiseen ja opettamiseen, vastuun oppimiseen ja yhteiskuntaan kiinnittymiseen.

41. LUMA-opetuksen (luonnontieteet, matematiikka, tekniikka ja teknologiat) ja yrittäjyyskasvatuksen yhteistyön tiivistäminen: Mahdollistetaan yrittäjyystaitojen oppiminen osana teknologia- ja tiedekasvatusta. Kehitetään perusopetukseen ja lukioon teknisen työn ja

teknologian oppiaine ja siihen liittyvä opettajankoulutus sekä liitetään niihin myös yrittäjyyskasvatusta.

2.6. Yhteistyössä on voimaa

Yrittäjyyskasvatus onnistuu parhaiten tiivistämällä koulujen, yritysten, järjestöjen ja harrastajayhteisöjen välistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta. Se mahdollistaa yhteistyön viranomaisten kanssa kylän ja kaupunginosan kehittämiseksi. Yrittäjyyskasvatuksen toteuttaminen vaihtelee kouluittain. Toiminta vaatii usein aktiivisen opettajan. Alueen oppilaitosten kannattaa jakaa hyviä käytäntöjä toisilleen.

Yrittäjyyskasvatuksen opettaja on opas oleellisen löytämiseen, kokonaisuuden ymmärtämiseen ja aktiiviseen toimintaan yhteiskunnassa.

Innostuakseen ja motivoituakseen yrittäjyyskasvatukseen opettajat tarvitsevat siihen koulutusta jo osana opettajankoulutusta. Tarvitaan myös jatkuvaa täydennyskoulutusta, webinaareja ja työpajoja yrittäjyyskasvatuksen uusista trendeistä, oppimisympäristöjen kehittämisestä ja parhaista käytännöistä.

Alakoulun opettajat tarvitsevat perustietoa yrittäjyydestä, luovuuteen ja ongelmanratkaisuun tukemisesta sekä peli- ja leikkipedagogiikasta. Yläkoulussa tarvitaan tietoa yritystoiminnasta, projektityöskentelystä, haaste pedagogiikasta, mentoroinnista ja verkostoissa toimimisesta. Toisen asteen opettajat tarvitsevat koulutusta yritysten perustamisen tukemiseen sekä verkostojen ja kumppanuuksien rakentamiseen. Opettajien aktiivisuudesta ja vastuun kantamisesta on syytä palkita palkanlisillä.

42. Opettajien koulutus: Opettajille annetaan koulutusta ja vertaistukea yrittäjyyskasvatuksen toteuttamiseksi yhteistyössä järjestöjen kanssa kaikilla kouluasteilla. Yrittäjyyskasvatus otetaan kattavasti osaksi ammatillista opettajankoulutusta.

43. Oppijoiden osallistuminen: Oppilaitokset tarjoavat oppilaille tilaisuuksia osallistua yrittäjyyskasvatukseen liittyviin tapahtumiin, kilpailuihin, leireihin ja ohjelmiin yhteistyössä yritysten, järjestöjen ja harrastajayhteisöjen kanssa. TET-jaksojen kehittäminen yrittäjyysnäkökulma huomioiden.

44. Opintokäynnit ja tapahtumat: Koulut järjestävät opintokäynnit yrityksiin, työelämäjaksoja, mentorointia, projektitöitä ja yhteisiä

tapahtumia, joiden järjestämisessä oppii yrittäjämäisiä valmiuksia.

45. Yrittäjyyskasvatuksen tiimi: Perustetaan jokaiseen kuntaan yrittäjyyskasvatuksen tiimi koordinoimaan tavoitteellista yrittäjyyskasvatuksen kehittämistä osana kuntien sivistyksen ja elinvoiman yhteistyötä järjestöjen kanssa.

YRITTÄJYYSKASVATUKSEN TOIMIJAT JA OPPILAITOKSET YHTEISTYÖHÖN:

Suomen Yrittäjät: Yrittäjyyskasvatuksen merkitys, yrittäjämönteinen yhteiskunta

NYT: Vuosi yrittäjänä -ohjelma, Yrityskylät, pedagogiset ratkaisut ja materiaalit, opettajien täydennyskoulutus, Uskalla yrittää -tapahtumat

4H: 4H-yrittäjyys, kesätyöllistäminen, 4H-yrityskilpailu

YES-verkosto: Yrittäjyyskasvatuksen strateginen suunnittelu ja kuntatiimien tuki

Perheyritysten liitto: Omistajanvaihdokset, perheen ja yrittämisen yhteensovitus

Skills Finland: Yrittäjyys Taitaja-kilpailuissa, Euroskills-kilpailut

Startup-säätiö: Uusien yrittäjien löytäminen, kasvu ja kansainvälistyminen

Yrittäjyyskasvatuksen tutkimusseura ja tutkimuslaitokset: Tutkimukset

Oppilaitokset: Yrittäjyyskasvatuksen opetussuunnitelmien toteuttaminen ja pedagogiikan kehittäminen, yritys- ja sidosryhmäyhteistyö

Eri alojen järjestöt: Yrittäjyyskasvatuksen poikkitieteelliset sisällöt, yrittäjyys osana yhteiskuntaa

Opetushallitus: Yrittäjyyskasvatuksen täydennyskoulutus, opetussuunnitelmat, tutkinnon perusteet

OKM, TEM, MMM: Yrittäjyyskasvatuksen kehittämisen rahoitus

3 Oppimistulokset nousuun kokeilevalla ja tutkivalla kulttuurilla

3.1. Kehitetään kokeilemalla ja tutkimalla

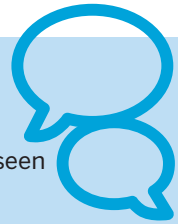
Koulutuksen kehittämisessä tulee toteuttaa kokeilevaa ja tutkivaa kulttuuria, jotta löydetään tehokkaimmat tavat parantaa koulutuksen laatua ja vastata muuttuvan työelämän tarpeisiin. Ei kuitenkaan hätiköidä vaan maltetaan kehittää pitkäjänteisesti.

Väestöennusteen mukaan Suomessa on 2030 peruskoulussa 82 000 oppilasta vähemmän kuin 2023. Väestö- ja kaupungistumiskehityksen vuoksi koulutuksen järjestäjien tulee tehdä entistä enemmän yhteistyötä, toteuttaa verkko-opintoja ja etsiä innovatiivisia ratkaisuja, jotta riittävän kattava koulutustarjonta ja kouluverkko palvelevat työelämää eri puolilla Suomea.

Kun rakennamme tulevaisuuden peruskoulua, uudistuksen tulee perustua tutkittuun tietoon ja riittäviin kokeiluihin, joiden tuloksia seurataan ja arvioidaan tieteen keinoin ja joissa opettajia ja oppilaita kuunnellaan. Johtopäätökset tehdään tulosten perusteella. Hyviksi todetut toimet jatkuvat, mutta huonoksi havaitut perutaan.

Keskeistä on varmistaa, että perustaidot opitaan kunnolla ja tukitoimet ovat riittäviä jokaiselle oppilaalle. Koulupolun tulee olla joustava ja hyvin tuettu, mikä mahdollistaa sujuvan etenemisen varhaiskasvatuksesta toisen ja korkea-asteen opintoihin.

KOKEILEVA JA TUTKIVA KULTTUURI

Pilotointiohjelmat: Käynnistetään koulutuksen kehittämiseen pilottiohjelmia, jotka toteutetaan pienessä mittakaavassa ennen laajempaa käyttöönottoa.

Seuranta ja arviointi: Seurataan ja arvioidaan pilotteja määrällisillä ja laadullisilla mittareilla.

Tutkimusyhteistyö: Tehdään yhteistyötä yliopistojen ja tutkimuslaitosten kanssa pilottien vaikutusten tutkimiseksi ja analysoimiseksi.

Palautemekanismit: Luodaan tehokkaat palautemekanismit, joiden avulla oppilaat, opettajat ja muut sidosryhmät voivat antaa palautetta kokeiluista.

Joustava kehittäminen: Varaudutaan nopeasti ja joustavasti muuttamaan sekä mukauttamaan pilotteja saatujen tulosten ja palautteen perusteella.

Parhaiden käytäntöjen levittäminen: Levitetään tietoa toimivista ratkaisuista ja parhaista käytännöistä oppilaitosten ja sidosryhmien keskuudessa.

Resurssien allokointi: Varmistetaan valtion taholta riittävät resurssit, kuten rahoitus ja asiantuntija-apu, pilotointien ja tutkimusten toteuttamiseksi.

Opettajien ja henkilökunnan koulutus: Tarjotaan opettajille ja koulun henkilökunnalle koulutusta kokeilevien ja tutkivien menetelmien soveltamisesta.

Monipuoliset oppimisympäristöt: Hyödynnetään pilottien toteuttamisessa erilaisia oppimisympäristöjä, kuten digitaalisia alustoja ja työpaikkakoulutusta.

Julkisuus ja läpinäkyvyys: Pidetään pilotit ja niiden tulokset julkisina ja läpinäkyvinä, jotta kaikki sidosryhmät voivat seurata kehitystä ja oppia siitä.

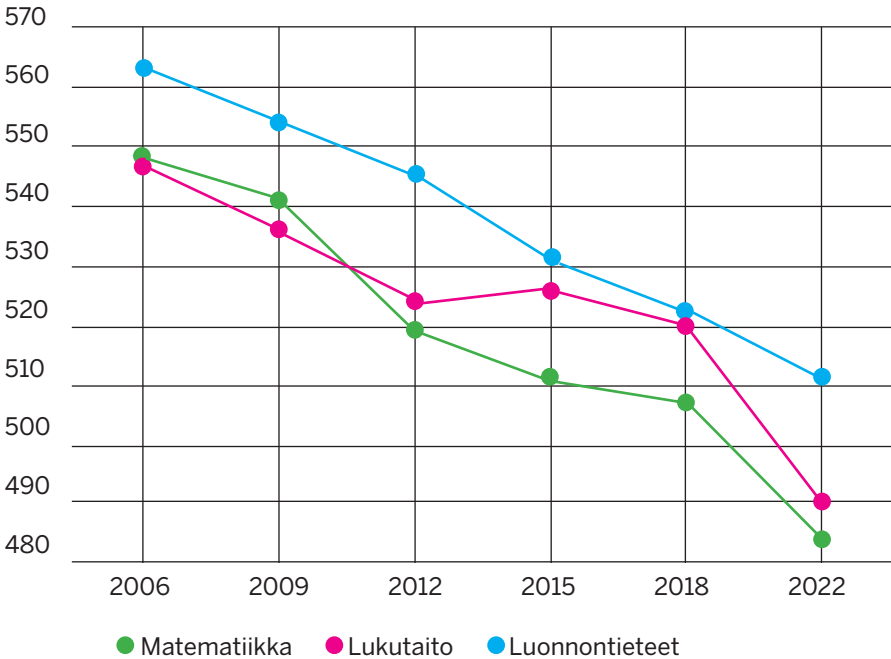
3.2. Perustaidot kuntoon

Suomen peruskoululaisten perustaidot tulee saada kuntoon, sillä taso on laskenut loivasti lukemisen ja matematiikan taidoissa jo pitkään. OECD:n vuoden 2023 Pisa-tulosten mukaan tytöt pärjäsivät poikia paremmin. Huippuosajien määrä väheni, heikkojen osajien määrä kasvoi. Kehityksen suunta on väärä. Eriytymiskehityksen kelkka on käännettävä ripeästi. Tarvitsemme systemaattisia toimia perusopetuksen laadun parantamiseksi. Yk-silöllistä tukea ja oppimaan oppimista tarvitaan jokaisen aineen osalta.

Liian monet koululaiset jäävät perustaidoissa jälkeen, mikä vaikeuttaa heidän opiskelu- ja työuraansa. Myös yritykset kaipaavat nuorilta nykyistä parempia perusvalmiuksia ja -taitoja sekä riittäviä työelämävalmiuksia.

Perustaitojen osaamista on syytä vahvistaa myös yritysten työntekijöiden keskuudessa. Voidakseen olla työyhteisönsä aktiivinen kehittäjä jokainen työntekijä tarvitsee riittävän lukutaidon ja valmiudet hankkia ja analysoida tietoa. Työyhteisöjen monimuotoistuesssa kielitaidon ja lukutaidon merkitys korostuu.

PISA-TULOSTEN KEHITYS

Suomalaisten peruskoululaisten matemaattiset taidot ovat heikentyneet pitkällä aikavälillä. Matematiikan sijoitus Pisa-tutkimuksen tuloksissa on laskenut tasaisesti. Vuonna 2006 Suomi oli matematiikassa toisella sijalla, mutta vuoden 2023 tuloksissa Suomi sijoittui 20. sijalle. Erityisesti heikkojen osaajien määrä on kasvanut. Lisäksi on havaittu, että tyttöjen ja poikien väliset erot ovat pysyneet ennallaan tyttöjen pärjätessä paremmin, mutta yleinen huippuosaajien määrä on vähentynyt.

Koulutuksessa on tarvetta tehostaa luku- ja kirjoitustaidon lisäksi matematiikan perusasioiden ymmärtämistä ja käytännön soveltamista, jotta oppilaiden matemaattiset taidot ja looginen ajattelu saadaan jälleen nousuun. On varmistettava, että jokainen osaa yhteen- ja vähennyslaskun, kerto- ja jakolaskun sekä prosenttilaskut kunnolla.

Matemaattiset taidot ovat yrityksille elintärkeitä, koska ne mahdollistavat tarkkojen laskelmien ja analyysien tekemisen, hinnoittelun, budjetin hallinnan, kustannustehokkuuden parantamisen, strategisen suunnittelun ja ennusteiden laatimisen. Ne edistävät myös innovaatioita, tehokkuutta ja kykyä ratkaista monimutkaisia ongelmia, mikä parantaa yrityksen kilpailukykyä ja päätöksenteon laatua. Matemaattiset taidot tukevat myös liiketoiminnan eri osa-alueita, kuten markkinointia, logistiikkaa ja tuotannonhallintaa. Matemaattisten taitojen nousu hyödyttää yritysten kasvua.

Opettajankoulutuksen haasteena on se, että matemaattisesti lahjakkaat nuoret eivät halua riittävässä määrin opettajaksi. Harva luokanopettajaksi opiskeleva erikoistuu matematiikkaan, vaikka perusopinnoissa matematiikan opintojen osuus on varsin vaatimaton.

Yrittäjyyskasvatus, työelämän tarpeisiin vastaava koulutus ja oppimisympäristöjen kehittäminen voivat yhdessä luoda perustan, jolla oppimistulokset nousevat ja Suomi säilyttää asemansa koulutuksen kärjessä.

TOIMENPITEET:

46. Lisätään opiskeltavien aineistojen vaativuutta ja varmistetaan osaaminen: Lisäämällä koulukirjojen ja opeteltavien aineistojen vaativuutta ja harkitsemalla luokalle jättämistä voidaan varmistaa, että oppilaat hallitsevat vaaditut perustaidot ennen siirtymistä seuraavalle tasolle.

47. Valtakunnalliset testit: Viidennellä ja kahdeksannella luokalla suoritettavat osaamista varmistavat valtakunnalliset testit tarjoavat tärkeää palautetta oppimistuloksista ja mahdollisista kehityskohteista, joihin tulee etsiä saman tien ratkaisuja. Myös OECD:n Pisa-testejä voidaan hyödyntää osana testausta.

48. Matematiikan opetus toteutetaan strukturoidusti niin, että ilmiöiden syvälinen ymmärrys on mukana alusta alkaen. Huolehditaan opettajien riittävästä matemaattisista taidoista koulutuksessa.

49. Kouluissa toteutetaan entistä enemmän ennakoivia tukitoimia oppimisen vaikeuksista kärsiville: Ennakoivat tukitoimet auttavat oppilaita pysymään mukana ja saavuttamaan perustaidot, jotka ovat välttämättömiä tulevaisuuden opiskelu- ja työurilla.

50. Matalan kynnyksen mielenterveyspalvelut kouluihin: Varhainen tuki on vaikuttavinta ja tehokkainta. Samalla myös perheitä tulee tukea ajoissa lasten koulunkäynnin tukemiseen.

51. Yritysten työntekijöille pääsy ammatillisiin e-kirjoihin ja artikkeleihin: Yrityksen kehittämistyöhön voidaan liittää lukupiirejä ja täsmäkoulutuksia tiedon analysoinnista yhteistyössä oppilaitosten ja kirjastojen kanssa.

MATEMATIIKAN OPETUKSEN TEHOSTAMINEN KOULUSSA:

Perusasiat opitaan kunnolla: Rakennetaan varhaiskasvatuksessa ja alakoulussa vahva perusta ja herätetään innostus matematiikan perusasioista. Kun käytetään monipuolisia, toiminnallisia työtapoja, se kehittää joustavan matemaattisen ajattelun taitoja, joilla on keskeinen merkitys matematiikan syvälliseen, ymmärtävään oppimiseen ja myös oppimismotivaation kasvuun. Matematiikan harjoittelulle on varattava yksilöllisesti riittävästi aikaa.

Soveltaminen: Käytetään monipuolisia toiminnallisia opetusmenetelmiä, jotta oppilaat osaavat liittää matematiikan arjen tilanteisiin ja ongelmien ratkaisuun, kuten raha-asioiden hallintaan ja mittaamiseen Yrityskylä-päivän tapaan.

Innostus: Luodaan positiivinen oppimisilmapiiri, joka kannustaa oppilaita tutkimaan, keksimään ja luomaan ja siten nauttimaan matematiikasta, esimerkiksi kilpailujen ja matikkakerhojen avulla. Samalla opitaan pois periytyvistä asenteista, ettei voi osata matematiikkaa.

Yksilöllinen tuki: Tarjotaan ennakoivia tukitoimia oppilaille, joilla on vaikeuksia matematiikassa, esimerkiksi ennakoivaa tukiopetusta, erityisopettajan lyhytaikaista opetusta ja pienryhmäopetusta. Myös lahjakkaiden oppilaiden mahdollisuudet syventävään harrastuneisuuteen on syytä mahdollistaa monin eri tavoin.

Digitaalisen maailman ymmärtäminen: Ennen kuin lapselle annetaan vapaus älylaitteiden käyttöön, hänen on hallittava tiettyjä perusasioita tietosuojasta, kyberturvallisuudesta, nettietiketistä sekä laitteen hyödyllisestä ja tarkoituksenmukaisesta käytöstä oppimisen, keksimisen ja työskentelyn apuvälineenä. Vapautta annetaan vastuun kehittymisen myötä.

Opettajien täydennyskoulutus: Huolehditaan jatkuvasta täydennyskoulutuksesta motivoiden opettajia matemaattiseen ajatteluun ja erilaisten toiminnallisten opetusmenetelmien ja -materiaalien käyttöön sekä matematiikan pedagogiikan kehittämiseen. Vahvistetaan opettajankoulutuksessa erityisesti varhaiskasvattajien ja luokanopettajien matematiikan pedagogisia taitoja. Matemaattisesti suuntautuneita nuoria olisi saatava innostumaan opiskelemaan matematiikan opettajiksi eri kouluasteille.

3.3. Kasvurauha

Peruskouluun tulee luoda selkeä rakenne. Oppimisympäristön rauhoittaminen mahdollistaa keskittymisen ja syventymisen. Tämä tarkoittaa esimerkiksi puhelimien ja muiden häiriötekijöiden minimointia kouluissa, jotta nuorten aivoilla on kehitysrauha. Koulukirjojen vaativuuden lisääminen ja luokalle jättämisen harkitseminen voivat auttaa varmistamaan, että oppilaat hallitsevat vaaditut perustaidot ennen siirtymistä seuraavalle tasolle.

Meidän tulee karsia kiire ja muut kuormittavat tekijät oppimisen tieltä, jotta kukaan ei putoa kelkasta. Kouluihin tarvitaan turvaa tuovia rutiineja, selkeitä lukujärjestyksiä, pysyviä opettajia ja joustavia erityisryhmiä, omia luokkia ja paikkoja, laajaa yleissivistystä mutta vähemmän opetettavia asioita.

Älylaitteet vaikeuttavat kaikenikäisten keskittymiskykyä. Niiden käyttöä on syytä lasten osalta rajoittaa koulussa. Somen hallittu käyttö on tärkeä tulevaisuuden perustaito, jossa vanhemmat voivat näyttää mallia.

Hektisten muutaman sekunnin videoiden jatkuva katsominen vaikuttaa haitallisesti kehittyviin aivoihin ja vaikeuttaa keskittymistä. Emme saa seurata sivusta, kun lapsiamme ohjataan algoritmeilla riippuvuuteen, joka aiheuttaa pahoinvointia, vaikeuttaa koulutyötä ja laskee oppimistuloksia.

Koulun tulee olla paikka, jossa oppilas harjoittelee keskittymistä ja oppii pitkäjänteisen tekemisen taitoja. Onnistumisia tulee tehtävistä, jotka vaativat aikaa, puurtamista, omien rajojen ylittämistä ja yhdessä tekemistä. Eritasoiset oppilaat huomioiva peruskoulu luo vahvan perustan elinikäisen oppimiselle. Hyvinvoiva ja liikkuva nuori oppii parhaiten.

Koulun tulee olla paikka, jossa oppilas harjoittelee keskittymistä ja oppii pitkäjänteisen tekemisen taitoja. Onnistumisia tulee tehtävistä, jotka vaativat aikaa, puurtamista, omien rajojen ylittämistä ja yhdessä tekemistä.

TOIMENPITEET:

52. Oppimisympäristön rauhoittaminen: Keskittymisen ja syventymisen mahdollistamiseksi puhelien ja muiden häiriötekijöiden käyttö minimoidaan kouluajana. Lasten ja nuorten vanhempia ja huoltajia tuetaan ruutuajan rajoittamiseen myös kouluajan ulkopuolella.

53. Yläkoulun järjestyssääntöjä muutetaan niin, että kännyköitä ei pääsääntöisesti käytetä oppituntien aikana.

54. Alakoulussa koko koulupäivä rauhoitetaan oppimiseen ja läsnäoloon. Kun ärsykkeet saadaan minimiin, se tuo kasvu- ja kehitysrauhan nuorille aivoille.

55. Toiminnallisen pedagogiikan kehittäminen: Tekemällä oppiminen, yhdessä tekeminen ja käden taitojen vahvistaminen tukevat erityisesti toiminnallisten poikien oppimista.

56. Koukuttavimpien somealustojen käyttöä rajoitetaan lasten osalta: Kotien tukeminen lasten somealustojen käytön rajoittamisessa. Somealustojen käytön rajoittamista alaikäisten osalta selvitetään Euroopan unionin johdolla.

Meidän tulee karsia kiire ja muut kuormittavat tekijät oppimisen tieltä, jotta kukaan ei putoa kelkasta. Kouluihin tarvitaan turvaa tuovia rutiineja, selkeitä lukujärjestyksiä, pysyviä opettajia ja joustavia erityisryhmiä, omia luokkia ja paikkoja.

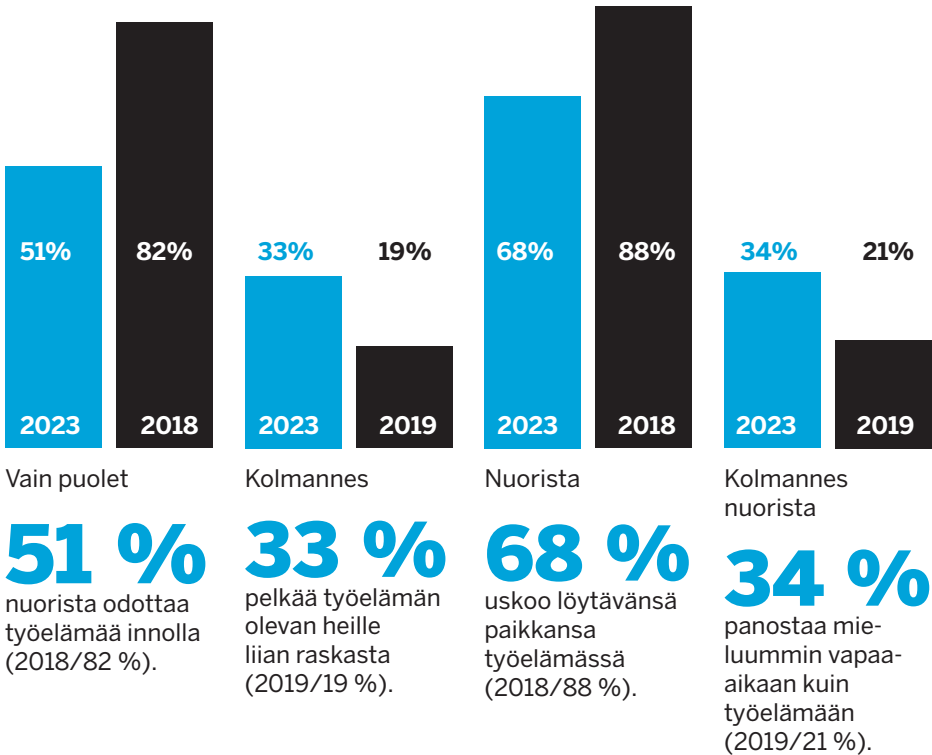
4 Työelämä- lähtöinen koulutus

4.1. Työelämätaitoja opittava varhaiskasvatuksesta lähtien

Yhteiskunta tarvitsee osaajia yrittäjiä ja osaavia työntekijöitä. Nuorten tulevaisuusraportin (2023) mukaan nuorten suhtautuminen työelämään on muuttunut viime vuosina. Tämä kehitys haastaa niin työelämää kuin oppilaitoksia.

Tulevaisuusraportin tulosten perusteella nuoret voidaan jakaa työelämä-orientaation mukaan kahteen ryhmään. Työelämämyönteiset odottavat innolla työelämää. He uskovat valmiuksiinsa ja löytävänsä paikan työelämässä sekä voisivat toimia myös yrittäjänä. Vain 13 prosenttia heistä pelkäsi työelämän olevan liian kuormittavaa.

Työelämään varauksella suhtautuvat eivät usko löytävänsä paikkaa työelämässä eivätkä luota valmiuksiinsa menestyä. He eivät odota innolla työelämää vaan panostavat mieluummin vapaa-aikaan. Peräti 57 prosenttia heistä pelkää työelämän olevan heille liian kuormittavaa. Tehtävämme on valua erityisesti näihin nuoriin tulevaisuuden toivoa.

Osaajapula on Euroopan laajuinen ongelma, jota tulee ratkaista yhdessä. Euroopan työikäisten määrä vähenee seitsemällä miljoonalla vuoteen 2030 mennessä. Osaajapula on pienten ja keskisuurten yritysten yksi keskeinen kasvun este. Ongelmaa tulee ratkaista työelämälähtöisellä koulutuksella ja jatkuvalla oppimisella. Kun yritykset saavat tarpeitaan vastaavaa, osaaavaa työvoimaa, ne kasvavat ja tuovat kukoistusta alueelleen, ylläpitävät ja vahvistavat maamme menestymistä ja kilpailukykyä. Tähän tarvitaan koko maan kattavaa koulutustarjontaa, joka palvelee yritysten ja työelämän tarpeita.

Nuorten tulevaisuusraportin (2023) mukaan 55 prosenttia yläkoulun ja toisen asteen oppilaista toivoi, että koulussa kerrottaisiin lisää työelämästä. Perusopetuksen tehtävä on varmistaa perustaitojen hallinta ja valmentaa lapsia ja nuoria tulevaisuuden työelämään.

Pk-yritykset odottavat opiskelijoilta parempia perustaitoja ja työelämätaitoja, kun he tulevat ensimmäiseen työharjoitteluunsa.

Suomen on syytä ottaa mallia Singaporesta, joka painottaa voimakkaasti koulutuksen ja työelämän välistä yhteyttä. Koulutuksen tarjoajien ja teollisuuden välinen yhteistyö varmistaa, että oppilaat saavat käytännönläheistä koulutusta ja ovat valmiita työmarkkinoille.

TOIMENPITEET:

57. Työelämätaidot: Oppilaitokset varmistavat parhaalla mahdollisella tavalla, että opiskelijoilla on riittävät ammatilliset ja työelämän perustaidot ensimmäiseen harjoittelupaikkaan mennessä. Tämä parantaa valmiuksia ja integroitumista työelämään ja mahdollistaa onnistumisen kokemuksen työelämässä. Koulutus painottuu opintojen alkuvaiheessa lähiopetukseen oppilaitoksessa.

58. Työpaikkaohjaajien ja yritysten ohjausosaaminen: Koulutetaan työpaikkaohjaajia ja uraohjaajia tehokkaaseen ohjaukseen ja tuen antamiseen, erityisesti tukea tarvitsevien opiskelijoiden osalta, jotta kaikki opiskelijat saavat tarvitsemansa ohjauksen ja tuen opinto- ja työurallaan.

59. Tekoälyn ja tulevaisuuden teknologioiden kestävä käyttö: Tarjotaan koulutusta tekoälyn ja tulevaisuuden teknologioiden kestävästä käytön periaatteista kaikilla koulutustasoilla. Kannustetaan jatkuvaan kouluttautumiseen ja osaamisen päivittämiseen teknologioiden kehityksessä.

4.2. Oppisopimus ratkaisemaan osaajapulaa

Oppisopimuskoulutus syventää koulutussopimukseen perustuvan koulutuksen rinnalla ammatillisen koulutuksen ja työelämän yhteistyötä. Niiden yhdistelmänä joustavasti toteutettu koulutuspolku palvelee tehokkaasti monen opiskelijan tarpeita.

Ammatillisten oppilaitosten tulee tarjota mahdollisuuksia tutkinnon osien suorittamiseen oppisopimuksena, mikä mahdollistaa opiskelijoille käytännön kokemuksen kerryttämisen teoriaopintojen rinnalla ja kesätyönä sekä täydennyskoulutuksen osana työn tekemistä.

Oppisopimuskoulutus auttaa yrityksiä löytämään ja kouluttamaan tarvittavaa työvoimaa. Sen toteuttamistapoja on syytä yhdenmukaistaa.

Yrittäjägallupin (06/2024) mukaan yli kolmannes yrityksistä ottaisi oppisopimusopiskelijan, jos opiskelijan palkkaus porrastettaisiin osaamisen mukaan. 42 prosenttia puolestaan ottaisi oppisopimusopiskelijan, jos saisi siihen palkkatukea.

Oppisopimus voi olla jollekin nuorelle ainoa toimiva tapa oppia työtä tekemällä, hankkia ammattiosaaminen ja suorittaa ammatillinen tutkinto. Se on keino ehkäistä syrjäytymistä ja koulupudokkuutta. Oppisopimuspaikoista on paikoin pulaa.

Yrittäjät eivät tunne tarpeeksi yrittäjän oppisopimusta, jossa yrittäjä voi tehdä täsmäkoulutuksena tutkinnon osia osana yrittäjän työtään, yrittäjämentorin tukemana. Tämä on ainutlaatuinen mahdollisuus maailmassa, ja sitä on syytä pitää enemmän esillä.

TOIMENPITEET:

60. Lisätään oppisopimuksen houkuttelevuutta muuttamalla pk-yrittäjille maksettavat koulutuskorvaukset velvoittaviksi, kun opiskelija on vailla toisen asteen tutkintoa oleva alle 30-vuotias. Korvaus kannattaa porrastaa niin, että opintojen alkuvaiheessa korvaus on ohjaustarpeen vuoksi suurempi ja se pienenee opiskelijan osaamisen lisääntyessä ja ohjaustarpeen vähetessä. Koulutuskorvauksen tason pitää olla sellainen, että se mahdollistaa yrittäjille nuorten ottamisen oppisopimuskoulutukseen.

61. Porrastetaan oppisopimusopiskelijan palkkaus osaamisen mukaan. Käynnistetään pilotteja, joissa palkka vastaa opiskelijan osaamistasoa. Tämä nostaa yrittäjien halukkuutta ottaa oppisopimusopiskelijoita. Se motivoi opiskelijaa kehittämään osaamistaan, jotta pääsee paremmalle palkalle ja lisää ymmärrystä siitä, että palkka maksetaan tuottavasta työstä.

62. Tehostetaan työpaikoilla tapahtuvaa ohjausta: Oppilaitos järjestää oppisopimuspaikkaan riittävästi ohjausta, jotta oppisopimus-koulutus on houkuttelevaa ja mahdollista kaikenkokoisille yrityksille.

63. Edistetään mahdollisuuksia suorittaa ammattitutkintojen ja erikoisammattitutkintojen tutkinnon osia oppisopimuskoulutuksena: Tarjoamalla entistä enemmän joustavia täsmäkoulutuksia ja suppeampia tutkinnon osia varmistetaan, että työntekijät voivat kehittää osaamistaan työn ohessa ja suorittaa tutkintoja modulaarisesti. Kokeillaan osaamismerkkijärjestelmän soveltuvuutta oppisopimuskoulutukseen.

64. Toteutetaan yrittäjän oppisopimusta maahanmuuttajataustaisille yrittäjille osana kotoutumiskoulutusta ja omistajavaihdosten toteuttamista: Kohdistetut koulutusohjelmat auttavat erilaisista taustoista tulevia yrittäjiä saavuttamaan tarvittavat taidot ja menestymään liiketoiminnassaan Suomessa.

65. Joustava oppisopimus: Lasketaan oppisopimuksen minimiviikkotyömäärä 20 tuntiin, jotta yrittäjät ja osatyökykyiset pääsevät helpommin koulutukseen.

66. Ammatillisten oppilaitosten työelämälähtöiset oppimisympäristöt: Hyväksytään ammatillisten oppilaitosten työelämälähtöiset työympäristöt oppisopimuspaikoiksi.

67. Oppisopimuksen toteuttaminen englanniksi: Helpotetaan maahanmuuttajien oppisopimuskoulutusta mahdollistamalla opintojen suorittaminen englanniksi.

68. Yrittäjän oppisopimus: Varmistetaan resurssit ja tiedonvälitys yrittäjän oppisopimuksesta sekä kannustetaan omistajanvaihdoksen toteuttamiseen yrittäjän oppisopimuksella.

Oppisopimus voi olla jollekin nuorelle ainoa toimiva tapa oppia työtä tekemällä, hankkia ammatti-osaaminen ja suorittaa ammatillinen tutkinto.

4.3. Jatkuva oppiminen, oppimisen tuki ja täsmätökykyisyys

Jatkuva oppiminen on tulevaisuudessa välttämätön osa työn tekemistä. Sen tulee olla mahdollista eri elämäntilanteissa. Monipaikkainen etä- ja hybridiopetus varmistavat lähiopetuksen rinnalla, että koulutusta ja joustavia oppimisvaihtoehtoja on tarjolla yrityksen ja työelämän tarpeisiin eri puolilla Suomea.

Arviolta 600 000 työkäisellä on puutteelliset perustaidot ja heikot oppimisvalmiudet, jotka estävät uuden oppimista ja koulutukseen hakeutumista. Käytännönläheinen oppisopimus ja siihen liittyvä vahva opinnollinen ohjaus voi vastata tähänkin tarpeeseen. Oppisopimus on monelle aikuiselle luonteva tapa kehittää osaamistaan tekemällä oppien.

Oppimisvaikeudet ovat merkittävimpiä syitä syrjäytyä työelämästä. Joka viidennelle suomalaiselle oppiminen on vaikeaa (lukivaikeus, matematiikan vaikeus, hahmottamisen vaikeus, autismin kirjo, ADHD, kielelliset erityisvaikeudet). Aikuisissa on paljon henkilöitä, joiden oppimisen vaikeutta ei ole tunnistettu – he eivät ole saaneet siihen tukea.

Oppimisen vaikeudet ovat usein mielenterveys- ja päihdeongelmien sekä työkyvyttömyyden taustalla. Ilman tukea oppimisen vaikeudet aiheuttavat opinnoissa ja työelämässä jatkuvaa haittaa, kuten vaikeuksia suoriutua tehtävistä, uupumista sekä itsetunnon ja oppimismotivaation heikkenemistä.

Ammatillisen koulun opiskelijoista enemmistö on aikuisia. Oppimisen tuki on myös työkäisten kohdalla kannattava investointi tulevaisuuteen. Se maksaa itsensä takaisin, lisää pitkällä aikavälillä tuottavuutta ja vähentää julkisen talouden menoja.

Oppimisen tuki auttaa ymmärtämään omaa oppimisen vaikeutta ja löytämään itselle sopivia oppimisen keinoja ja apuvälineitä, työllistymään, selviytymään työssä ja tukemaan omia lapsia oppimisen vaikeuksissa.

Kaikki kynnelle kykenevät on ohjattava, koulutettava ja kuntoutettava töihin. Siihen tarvitaan yritteliäisyyttä. Työyhteisöt monimuotoistuvat ja kansainvälistyvät. Monimuotoisuus sisältää kulttuurien, uskontojen, sukupolvien, sukupuolten moninaisuuden, erilaiset oppijat, osatyökykyiset, vammaiset ja muut erityiset ryhmät. Koulutuksen, työelämän ja tukitoimien ulkopuolella olevia NEET-nuoria (not in education, employment or training) on Suomessa enemmän kuin muissa Pohjoismaissa.

Ihmisen työkyky riippuu aina työstä ja sen vaatimuksista. Kun osatyökykyisen vahvuudet tunnistetaan ja työtehtävät muotoillaan osaamisen ja työkyvyn mukaisesti, hän voi työllistyä täsmätyökykyisenä. Hän voi tehdä täyttä työpäivää ja työtä. Yhteiskunnan on hyvä kannustaa taloudellisesti erityisesti pk-yrityksiä palkkaamaan täsmätyökykyisiä henkilöitä, tukemaan siirtymistä osa-aikaisesta työstä kokoaikaiseen työhön. Koulutuksen järjestäjät voivat tukea yrityksiä työtehtävien mukauttamisessa ja tukitoimissa.

TOIMENPITEET:

69. Ammatilliseen koulutukseen jatkuvan oppimisen strategia:

Kehitetään avointa ammatillista koulutusta, joka tarjoaa erityisesti työelämää palvelevia, oman työn ohessa suoritettavia tutkinnon osia. Ammatilliselle koulutukselle annetaan mahdollisuus periä maksuja koulutuksista.

70. Oppimisen vaikeudet huomioidaan koulussa, työelämässä ja työllisyyspalveluissa:

Oppilaitosten opinto-ohjaus varmistaa, että jokainen opiskelija tunnistaa oppimisen vaikeudet ja löytää niihin ratkaisut. Oppilaitokset konsultoivat yrityksiä ja TE-palvelujen neuvontaa oppimisen vaikeuksien tunnistamisessa ja ratkaisujen löytämisessä.

71. Pätevöitymisen tehostaminen työelämän muutostilanteissa:

Oppilaitokset huomioivat työkokemuksen entistä paremmin, mikä nopeuttaa opiskeluaikoja ja kannustaa työntekijäitä päteväytymään uusiin työtehtäviin.

72. Koulut ja monimuotoiset yritykset yhteistyöhön:

Vahvistetaan yhteistyötä koulujen ja yritysten välillä järjestämällä TET-jaksoja, joissa nuoret tutustuvat erityisesti monimuotoisiin työympäristöihin ja oppivat monikulttuurisuudesta jo varhain. Tämä edistää suvaitsevaisuutta, arvostusta ja kunnioitusta erilaisia taustoja kohtaan. Monimuotoisuudesta tulee työelämän ja oppilaitosten vahvuus.

73. Moninaisten oppijoiden tukeminen:

Varmistetaan, että oppilaitokset tunnistavat ja tukevat monenlaisia oppijoita. Tarjotaan henkilökohtaista tukea ja ohjausta sekä erityispalveluja oppimisen vaikeuksista kärsiville, vammaisille ja maahanmuuttaja-taustaisille opiskelijoille, niin nuorille kuin aikuisille.

4.4. Pienet osaamiskokonaisuudet ja yrittäjien oma osaaminen

Jatkuva oppiminen on avain pk-yrittäjän menestykseen. On selkeä tarve kehittää yrittäjän osaamisen palvelupolkua ja yrittäjien työhohjausta. Yrittäjägallupin (06/2024) mukaan pienet ja keskisuuret yritykset tarvitsevat koulutustarpeisiinsa ylivoimaisesti eniten täsmäkoulutusta, joka koostuu pienemmistä osaamiskokonaisuuksista. Yli puolet (52 %) kertoo tarvitsevänsä täsmäkoulutuksia. Tarvetta on erityisesti myynnin ja markkinoinnin, teko-älyn hyödyntämisen, tuotteiden ja palveluiden kehittämisen sekä taloudellisen tuloksen varmistamisen ja kehittämisen koulutuksille.

Pienet osaamiskokonaisuudet ja täsmäkoulutukset ovat tärkeitä yrittäjien osaamisen päivittämisessä ja syventämisessä. Ne korostuvat pienissä yrityksissä, joissa on vaikea ehtiä pitempiin koulutuksiin. Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen tutkinnon osia voi suorittaa pieninä osaamiskokonaisuuksina, mutta yrityksissä ei tunneta mahdollisuutta riittävästi.

Tutkinnon osia kannattaa kehittää siten, että niitä voi suorittaa joustavasti erillisinä täsmäkoulutuksina työn ja yrittämisen ohessa. Selkeä tarve on myös yrittäjyyteen liittyville tutkinnon osille, jotka sopivat kaikkiin ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin.

Vapaa sivistystyö on kattava oppilaitosverkosto, jossa voi toteuttaa elinikäistä oppimista ja vahvistaa myös yksittäisiä taitoja, joiden osaaminen voidaan osoittaa digitaalisilla osaamismerkeillä. Osaamismerkkit voivat tarjota joustavia ja saavutettavia tapoja kehittää yksittäisiä taitoja osana työntekijän ja pienen yrittäjän jatkuvaa oppimista.

**Pienet ja keskisuuret yritykset
tarvitsevat koulutustarpeisiinsa ylivoimaisesti
eniten täsmäkoulutusta, joka koostuu
pienemmistä osaamiskokonaisuuksista.**

TOIMENPITEET:

74. Vahvistetaan oppilaitosten ja yritysten välistä yhteistyötä:

Luodaan tiiviimpiä kumppanuuksia oppilaitosten ja yritysten välille, mikä mahdollistaa paremman tiedonvaihdon ja yhteisten tavoitteiden saavuttamisen.

75. Toteutetaan pieniä osaamiskokonaisuuksia ja paikallisia tutkinnon osia täsmäkoulutuksena yrittäjien osaamisen päivittä-

miseksi: Koulutuksen järjestäjät vastaavat yrittäjien erityistarpeisiin tarjoamalla pienempiä ja paikallisesti räätälöityjä koulutuspaketteja, joiden avulla yrittäjät ja työntekijät päivittävät ja syventävät osaamistaan tehokkaasti. Tarjotaan rahoituskannustimia täsmäkoulutuksiin.

76. Yksinyrittäjien osaamistarpeet: Kannustetaan koulutuksen järjestäjiä ja valmentajia tarjoamaan yksinyrittäjille täsmäkoulutuksia yrittämiseen, kuten verkoston johtamiseen, alihankkijoiden kanssa toimimiseen ja oman työn hinnoitteluun. Yksinyrittäjille tarjotaan tukea myös koulutuksen jälkeen oppilaitosten, yritysneuvonnan ja työllisyyspalvelujen yhteistyönä. Esimerkiksi avoimissa ryhmämentoroinneissa tarjotaan vertaistukea jaksamiseen, hyvinvointiin sekä haasteisiin, kuten taloudellisiin vaikeuksiin sekä perheen ja yrittäjyyden yhteensovittamiseen.

The image features a stack of books with ladders leaning against them. At the top, a yellow ladder leans against the top edge of a blue book. Below it, a wooden ladder leans against the spine of a book. At the bottom, a blue ladder leans against the bottom edge of a book. The background is a solid dark grey.

5 Yrittäjyys- myönteinen korkeakoulutus

Korkeakoulutus on avainasemassa pk-yritysten menestyksessä ja kasvussa. Korkeakoulutuksen ydin on edistää innovatiivisuutta, uteliaisuutta ja analyttistä lähestymistapaa kaikessa oppimisessa ja tutkimuksessa. Suomen Yrittäjien tavoite on vahvistaa korkeakoulujen roolia pk-yritysten yhteistyökumppanina ja kasvun luojana. Kasvua edistetään järjestelmällisellä yritys yhteistyöllä, kehittämällä elinikäistä oppimista ja tukemalla tutkimuksen ja innovaation kaupallistamista.

Haluamme varmistaa, että korkeakoulutuksen tarjoama osaaminen vastaa pk-yritysten tarpeita ja tukee niiden kilpailukykyä sekä kasvua. Korkeakoulujen välinen yhteistyö on keskeistä, jotta eri oppilaitosten vahvuuksia ja resursseja voidaan hyödyntää ja yhdistellä tehokkaammin, niin opiskelijoiden kuin työelämän hyväksi. Rahoitusmallia pitää uudistaa niin, että tutkintojen laatu ei heikkene. Tulevaisuudessa jaettu digitaalinen alusta mahdollistaa kurssi- ja koulutuskokonaisuuksien jakamisen eri korkeakoulujen kesken läpi maan. Visionamme on selkeä, sujuva ja monipuolinen oppimispolku korkeakoulutuksessa.

5.1. Osaaminen ja yrittäjäyys

Jotta Suomi on kilpailukykyinen maa globaalissa taloudessa, tarvitsemme yhä enemmän määriin korkeasti koulutettuja ja innovatiivisia osaajia, niin yrittäjinä kuin työntekijöinä. Korkea osaamistaso ei kuitenkaan rajoitu pelkästään muodollisiin tutkintoihin ja todistuksiin, vaan se ulottuu myös yrittäjäyteen, työelämään, vapaaehtoistyöhön ja harrastuksiin. Näiden erilaisten osaamisen ilmenemismuotojen tunnistaminen ja kehittäminen on tärkeää, jotta yksilöt saavat koko potentiaalinsa käyttöön.

Korkeakoulujen rooli yrittäjäyden edistäjänä on keskeinen. Yrittäjäyyskoulutuksen tulee olla osa jokaisen korkeakoulun opetustarjontaa, ja startup- ja hautomotoiminta osa korkeakoulujen palvelutarjontaa. Näin varmistamme, että opiskelijat saavat arvokasta käytännön kokemusta ja verkostoitumismahdollisuuksia, ja että tutkijoille on mahdollista siirtää innovatiiviset ideat pöytälaatikoista yrityskaupoiksi tai omaksi liiketoiminnaksi.

Korkeakoulujen ja toisen asteen koulutuksen välinen yhteistyö tulee olla laajaa ja systemaattista. Korkeakoulututkintoja voidaan suunnitella ja suorittaa joustavasti yksilön ja työelämän tarpeiden mukaan, hyödyntäen myös toisen asteen opintoja. Tämä mahdollistaa henkilökohtaisemman ja tarpeeseen perustuvan koulutuksen, joka tukee paremmin työelämän vaatimuksia.

Elinikäisen oppimisen palveluiden tarjoaminen on myös keskeistä. Korkeakoulujen tulee tarjota laaja valikoima koulutusta ja kehittämispalveluita, jotka ovat helposti yrittäjien ja yritysten saatavilla.

Yrittäjien alue- ja toimialajärjestöt ovat oivia yhteistyökumppaneita korkeakouluille. Alue- ja toimialajärjestöt tekevät yhteistyötä korkeakoulujen ja laajempien koulutusyksiköiden kanssa pk-yritysten saamiseksi mukaan TKI-toimintaan ja osaamisen ekosysteemeihin.

TOIMENPITEET:

77. Moniulotteinen osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen:

Kehitetään järjestelmä, jossa opiskelijat voivat ansaita opintopisteitä myös yrittäjyydestä, työelämästä, vapaaehtoistyöstä ja harrastuksista. Yksilön monipuolinen osaaminen tulee tunnistaa niin ammattikorkeakouluissa kuin yliopistoissa.

78. Yrittäjyyskoulutuksen laajentaminen: Sisällytetään yrittäjyyskurssi kaikille korkeakouluopiskelijoille pakolliseksi osaksi tutkintoa ja vahvistetaan korkeakoulujen startup- ja hautomotoimintaa. Laajennetaan toimiva yrittäjyyskurssimalli valtakunnallisesti kaikkiin korkeakouluihin ja edistetään opiskelijoiden yrittäjämäistä ajattelua ja käytännön kokemusta. Varmistetaan, että yrittäjyyskurssiin sisältyy yrityksen perustamisen lisäksi neuvontaa vaihtoehdosta ostaa yritys.

79. Korkeakoulujen ja toisen asteen koulutuksen yhteistyön vahvistaminen: Kehitetään joustavia korkeakoulututkintoja, jotka voidaan suorittaa osittain toisen asteen opintoja hyödyntäen. Edistetään korkea-asteen oppisopimuskoulutuksen kehittämistä toimialakohtaisesti. Tuetaan yksilöllistä oppimispolkua helpottamalla siirtymää toiselta asteelta korkeakoulutukseen, etenkin ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun. Sujuvoitetaan tohtoriväylää ylemmästä ammattikorkeakoulututkinnosta yliopistojen tohtorikoulutukseen.

5.2. Korkeakoulujen yritys yhteistyö

Korkeakoulujen ja pk-yritysten välinen yhteistyö on keskeinen tekijä, joka voi merkittävästi edistää pk-yritysten kasvua, kilpailukykyä, innovatiivisuutta ja kansainvälistymistä. Pk-yritykset tarvitsevat jatkuvasti uusia ideoita, teknologisia ratkaisuja ja osaamista pysyäkseen kilpailukykyisinä ja menestyäkseen nopeasti muuttuvilla markkinoilla.

Korkeakoulut voivat tarjota pk-yrityksille pääsyn viimeisimpään tutkimustietoon ja innovatiivisiin ratkaisuihin. Tämä voi tarkoittaa uusia teknologioita, tuote- tai palvelukehityksen tukemista tai parannuksia liiketoimintaprosesseihin. Yhteistyö korkeakoulujen kanssa voi avata pk-yrityksille myös mahdollisuuksia hyödyntää korkeakoulujen infrastruktuuria, sekä saada tukea projektihallintaan ja tutkimusmenetelmiin. Opiskelijat ja tutkijat myös tuovat uutta osaamista ja näkökulmia yritysten liiketoimintaan.

Nykyiset yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rahoitusmallit tulee uudistaa. Tarvitsemme monipuolisia rahoitusratkaisuja korkeakouluille kasvattamalla yritys yhteistyötä ja kansainvälisten osajien houkuttelevuutta. Korkeakoulujen on tärkeää laajentaa rahoituspohjaansa, jotta niiden rahoitus on kestäväällä pohjalla myös tulevaisuudessa, etenkin jos julkinen taloustilanne on heikko.

Lisäksi korkeakouluvisio pitää päivittää teknologiakehityksen ja julkisen talouden kestävyttä reflektoiden. Rahoitusmallimuutosten tulee sisältää strategisia toimenpiteitä korkeakoulujen roolien ja mahdollisuuksien vahvistamiseksi innovaatioiden ja taloudellisen kasvun edistäjinä, unohtamatta perustutkimuksen ja laadukkaan koulutuksen tärkeyttä.

Korkeakoulujen rakenne ja toiminta tarvitsevat uudistamista, jotta ne voivat tehokkaammin tukea työelämän ja yrittäjyyden tarpeita. Korkeakoulujen tulisi avata ovensa yrityksille ja parantaa opiskelijoiden siirtymistä työelämään. Työelämäprofessorien nimittäminen tuo korkeakouluihin käytännön kokemusta ja vahvistaa koulutuksen ja työelämän välistä yhteyttä. Yrittäjien osallistuminen tiedekuntien toimintaan parantaisi koulutuksen työelämäyhteyttä ja tarjoaisi arvokkaita näkökulmia. Kiihdyttämöiden ja yrittäjyyseyhteisöjen perustaminen korkeakouluihin tarjoaisi opiskelijoille tarvittavaa tukea ja resursseja yrittämisen aloittamiseen.

TOIMENPITEET:

80. Uudistetaan yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rahoitusmallit ja päivitetään korkeakouluvisio: Laajennetaan korkeakoulujen rahoituspohjaa kestävämmäksi kannustamalla vahvemmin yritys yhteistyöhön ja TKI-toimintaan. Tuodaan korkeakoulutuksen strategisuus nykypäivään huomioimalla korkeakouluvisiossa paremmin teknologinen kehitys, innovaatiotoiminnan kasvattaminen, talouskasvun edellytykset, työelämätarpeet ja yrittäjyyskasvatus.

81. Yrittäjien asiantuntijuus korkeakouluihin: Kutsutaan yrittäjiä työelämäprofessoreiksi ja sivutoimisiksi opettajiksi korkeakouluihin tukemaan opettajia yrittäjyyskasvatuksessa. Kannustetaan yrittäjiä

opettajiksi korkeakouluihin ja korkeakouluja etsimään yrittäjiä opettajiksi. Nimitään yrittäjiä korkeakoulujen hallintoelimiin ja yhteistyörakenteisiin, mikä tuo käytännön näkemyksiä ja asiantuntemusta opetukseen ja tutkimukseen. Huomioidaan yrittäjät yliopistojen ja korkeakoulujen alumniverkostoissa sekä kutsutaan heidät jakamaan yrittäjyystarinoitaan opiskelijoille. Perustetaan yrittäjyyskiihdyttämö ja -yhteisö jokaiseen korkeakouluun.

82. Innovaatioekosysteemien ja startup-hubien luominen: Rakennetaan lisää alueellisia innovaatioekosysteemejä ja startup-hubeja, jotka tarjoavat resurssit, tilat, verkostot ja tuen yrittäjille ja innovoijille. Haetaan enemmän EU-rahoitusta näille ekosysteemeille ja hubeille korkeakoulujen avulla.

KORKEAKOULUJEN RAHOITUS JA KORKEAKOULUVISIO

83. Uusi rahoitusmalli korkeakouluille: Luovutaan nykyisestä rahoitusmallista ja neuvotteluista, joissa prosentin desimaaleja siirretään kosmeettisesti. Luodaan malli, jossa korkeakouluilla on suurempi mahdollisuus kohdistaa rahoitus parhaaksi näkemällään tavalla, mutta jyvitetään koulutukselle ja perustutkimukselle rahoitus sekä annetaan korkeakouluille vapaus laajentaa rahoituspohjaansa. Luodaan kannusteita korkeakoulujen alueelliseen vaikuttavuuteen ja yritysyhteistyöhön.

84. Laajennetaan rahoituspohjaa: Vapautetaan korkeakoulut tekemään enemmän yritysyhteistyötä ja kannustetaan siihen esimerkiksi lisäämällä nykyisessä rahoitusmallissa yritysyhteistyön painoarvoa tutkimuksessa. Ei rangaista korkeakoulu- ja alentamalla toisen tutkinnon suorittavien rahoitusosuuden arvokerrointa, vaan tehdään toisesta korkeakoulututkinnosta opiskelijoille maksullinen.

85. Vahvistetaan TKI-toiminnan painoarvoa: Luodaan strategisempia tavoitteita TKI-toiminnan kasvattamiseen korkeakouluissa nostamalla TKI-toiminnan ja korkeakoulujen kaupallistamispalveluiden painoarvoa rahoitusmallissa. Sisällytetään monivuotisen T&K-suunnitelman tavoitteita uuteen korkeakouluvisioon.

86. Palkitaan yrittämisestä: Lisätään rahoitusmallissa tutkimuksen perusteella määräytyvään rahoitusosuuteen perusteeksi tutkijoiden yrittäjyys ja osallistuminen yrityshankkeisiin.

SUOMEN YRITTÄJIEN VINKKILISTA

KORKEAKOULUJEN YRITYSYHTEISTYÖHÖN

Yrittäjyystapahtumat, joissa on puhujia yrittäjiä, yritysjohtajia ja yrittäjyystutkijoita. Verkostoidaan yrittäjiä ja korkeakoulu yhteisöä.

Korkeakoulujen sisäisiä yritysideokilpailuja, joiden tuomaristoissa on yrittäjiä.

Opiskelijoiden, opettajien ja tutkijoiden yrittäjyysajatuksen tutkiminen.

Yrittäjyysportaalin, eli yrittäjyyteen liittyvien sisältöjen ja koulutuksen kokoaminen, korkeakoulu yhteisön ja yrittäjien käyttöön.

Rekrytointiseteli pk-yrityksille, jotka voisivat setelin avulla palkata opiskelijan kesätöihin tai tekemään opinnäytetyötä.

Korkeakoulun yrittäjä- tai yritys uutiskirje, jossa kerrotaan yrityksiä ja yrittäjyyttä koskevia ajankohtaisia asioita.

Kokeilukulttuurin juurruttaminen kokeilemalla rohkeasti uusia osaamistuloksia synnyttäviä toimintatapoja, jotta löydetään yhä innovatiivisempia ja vaikuttavampia ratkaisuja niin oppijoiden kuin kumppaneiden tarpeisiin.

5.3. Tutkimuksen työelämäläheisyys

Vahvan ja tarpeeksi resursoitun perustutkimuksen lisäksi tutkimuksen ja työelämän välinen toimiva yhteistyö on elintärkeää innovaatioiden ja taloudellisen kasvun edistämiseksi. Yksi keskeinen tavoite on tukea tutkijoiden siirtymistä yrittäjyyteen tai myymään keksintönsä yrityksille tarjoamalla heille innovaatiopalvelut. Suomessa yhdenkään innovaation ei tule jäädä pölyttymään pöytälaatikkoon. Hyvin koordinoitun tutkimuspalvelut tukevat innovaatiotoiminnan kaupallistamista ja edistää uusien korkean osaamisen yritysten syntymistä. Tällä hetkellä vain seitsemän prosenttia tutkijoista ryhtyy yrittäjiksi, joten menetämme paljon potentiaalisia innovatiivisia uusia yrittäjiä joka vuosi.

Korkeakoulujen rooli on keskeinen alueellisten yrityspalvelujen tarjoamisessa. Yliopistojen tulee toimia alueellisesti yrittäjille yhden luukun periaatteella, jotta löytävät helpommin osaajia sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiopalveluja alueensa korkeakouluista. Yritysyhteistyön tueksi tulee sisällyttää myös kaupallistamispalveluja, jotka auttavat yrityksiä viemään innovaatioitaan markkinoille, kuten patenttineuvonta ja markkinatutkimus.

TOIMENPITEET:

87. Tutkijoiden yrittäjyystuen kehittäminen: Kehitetään palveluja ja tukea tutkijoille, jotta keksinnöt muuttuvat nykyistä useammin yritysideoiksi. Tähän sisältyy mm. patenttien aikainen rekisteröinti, mento-ointi, liiketoimintasuunnitelmien laatiminen ja rahoitusneuvonta.

88 Tuetaan tutkijoiden monipuolista urakehitystä: Nykyisellään tutkijoiden vaadittu julkaisutahti pakottaa tutkijat valitsemaan akateemisen ja yksityisen sektorin uran välillä. Tutkijoiden urakehitystä tulee inhimillistä luomalla muitakin tavoitteita kuin julkaisuiden määrän. Yrittäjyys ja yrityksessä työnteko on myös arvokasta tutkimustoimintaa.

89 Yliopistojen yrityspalvelut: Yliopistojen tulee tarjota yrityksille palveluja yhden luukun periaatteella, mikä helpottaa pääsyä osaajiin sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiopalveluihin. Keskitetty palvelumalli vähentää yritysten hallinnollista taakkaa ja parantaa mahdollisuuksia löytää tarvittavat resurssit ja osaajat.

90. Kaupallistamispalvelujen sisällyttäminen yritysyhteistyöhön: Sisällytetään yritysyhteistyöhön kaupallistamispalveluja, jotka auttavat yrityksiä viemään innovaatioitaan markkinoille.

5.4. Kansainvälinen osaaminen ja osaajat

Suomen väestön ikääntyessä ja kansainvälisen kilpailun kiristyessä suomalaisten korkeakoulujen kansainvälistyminen ja houkuttelevuus kansainvälisille osaajille on elintärkeää menestyksemme kannalta.

Ulkomaalaisten opiskelijoiden integroimiseksi suomalaiseen yhteiskuntaan on tärkeää tarjota heille tukea paitsi kieliopintojen myös yhteiskuntaan integroitumista tukevien opintojen muodossa. Korkeakoulujen tulee aktiivisesti edistää kansainvälisten opiskelijoiden työllistymismahdollisuuksia ja yrittäjyysintoa tarjoamalla heille käytännön harjoittelumahdollisuuksia ja kehittämällä syvälistä yhteistyötä yritysten kanssa.

Monet maahanmuuttajat työllistävät itsensä yrittäjinä. Työ- ja opiskelupe-
räinen maahanmuutto lisäävät yhteiskunnan monikulttuurisuutta. Moni-
kulttuuristen tiimien johtaminen ja moninaisuuden hyödyntäminen edel-
lyttävät kulttuurista ymmärrystä ja kielitaitoa. Tämä vaatii monipuolista ja
saavutettavaa kieliopetusta Suomessa.

Globalisoituvassa maailmassa kansainvälinen osaaminen on elintärkeää
sekä yksilöiden että yhteiskunnan menestykselle. Korkeakoulujen tulee
tarjota opetusta useilla kielillä, mikä edistää monikielisyttä ja parantaa
kansainvälisen osaamisen saavutettavuutta. Monikieliset yliopistot huoleh-
tivat siitä, että niiden toiminta on yhdenvertaista kaikille kieliryhmille, myös
Suomen kielivähemmistöille.

Suomalaisten opiskelijoiden kansainvälistymisen tueksi jokaiselle korkea-
kouluopiskelijalle tulee tarjota mahdollisuus suorittaa harjoittelu tai vaihto-
opiskelu ulkomailla. Tämä kokemus ei ainoastaan rikastuta opiskelijan
henkilökohtaista ja ammatillista osaamista, vaan myös edistää kulttuurien
välistä ymmärrystä ja globaalien verkostojen rakentamista.

TOIMENPITEET:

91 Kansainvälisten opiskelijoiden integroiminen ja työllistyminen

Suomessa: Tarjotaan ulkomaalaisille opiskelijoille yhteiskuntaan integroi-
tumista tukevia opinto- ja kieliopintojen lisäksi. Kehitetään korkeakoulujen
ja yritysten välistä yhteistyötä kansainvälisten opiskelijoiden harjoittelu-
mahdollisuuksien lisäämiseksi.

92. Monikielinen opetus: Korkeakoulujen tulee valtakunnallisesti
tarjota opetusta useilla kielillä ja toimia kokonaisuudessaan monikieli-
sesti. Suomen kielivähemmistöt tulee huomioida opetuksessa.

93. Suomalaisten opiskelijoiden kansainvälistyminen: Jokaiselle
suomalaiselle korkeakouluopiskelijalle tarjotaan mahdollisuus
suorittaa harjoittelu tai vaihto-opiskelu ulkomailla.

94. Monimuotoisuuden johtamisen koulutus: Korkeakoulujen
tulisi tarjota yrityksille pieniä opintokokonaisuuksia ja tutkinnon osia
monimuotoisuuden johtamisesta ja hallinnasta. JOTPA voisi rahoittaa
monimuotoisuuden johtamisen täsmäkoulutuksia työperäisen maa-
hanmuuton ja kotoutumisen tukemiseksi.

95. Esikuvien nostaminen esiin: Oppilaitokset voivat tuoda esiin
monimuotoisuuden menestystarinoita yritysyhteistyöllä, nostamalla
esille esikuvia, jotka tulevat erilaisista taustoista. Näitä voivat olla
esimerkiksi korkeakoulujen alumnit.

6 Lopuksi

Suomen Yrittäjien koulutuspoliittinen ohjelma 2030 tarjoaa suunta- viivoja siihen, miten Suomi voi menestyä osaamisellaan globaalissa taloudessa ja huolehtia kansalaisistaan parhaalla mahdollisella tavalla.

Jotta toimimme taloudellisesti ja tehokkaasti, kaikkien oppilaitosten ja yksityisten koulutuksen järjestäjien ei tarvitse tehdä kaikkea. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelut kannattaa toteuttaa **osaamisen ekosysteeminä**, yhdessä yritysten kanssa.

Suomi on pieni maa. Kaikki potentiaali ja jokaisen vahvuudet tulee saada käyttöön. **Sujuvat opinpolut ja jatkuva oppiminen** takaavat sen, että yrityksillä on osaavaa työvoimaa, ne kehittyvät ja kasvavat sekä tuovat kukoistusta alueelleen ja valtakunnallisesti. Lisäksi ikääntyvä Suomi tarvitsee yhä enenevässä määrin **korkeasti koulutettua työvoimaa ja kansainvälisiä osaajia** tuottavuuden ja kasvun tekijöiksi.

Kunnat ovat sivistys-, elinvoima- ja hyvinvointikuntia. **Koulutus- ja elinkeinopolitiikkaa tulee tarkastella samoin silmin, osana kunnan strategiaa.** Yrittäjyyskasvatusta toteutetaan monen tahon toimesta. Suomen Yrittäjien tehtävä on koota toimijat tiiviiseen **yhteistyöhön** yritteliäisyyden edistämiseksi ja yrittäjyyskasvatuksen toteuttamiseksi varhaiskasvatuksesta korkeakouluun koko maassa.

Suomen **Yrittäjät** vaikuttaa verkostomaisena järjestönä ja **kansanliikkeenä** koko Suomessa. Aluejärjestöt kokoavat ja välittävät tietoa, rakentavat alueellista yhteistyötä ja tukevat paikallisyhdistyksiä koulutuspoliittisessa vaikuttamisessa ja yhteistyön rakentamisessa paikallisesti. **Toimialajärjestöt** vaikuttavat **koulutuksen kehittämiseen** jäsenyritystensä näkökulmasta. **Ohjelmasta kootaan toimenpideohjelmaa jäsenjärjestöjen vaikuttamistyön välineeksi.**

Yksilön osaamisen monipuolinen tunnistaminen ja tunnustaminen: Kehitetään opintopolkua, jossa opiskelijat voivat suorittaa tutkinnon osia myös yrittäjyydestä, työelämästä, vapaaehtoistyöstä ja harrastuksista. Yksilön monipuolinen osaaminen tulee tunnistaa kokonaisvaltaisesti niin toisella kuin kolmannella asteella. Perusopetuksessa lapsille varmistetaan riittävä rahoitus monipuoliseen ja saavutettavaan harrastus- ja kerhotoimintaan ja liikuntaan yhteistyössä kuntien, koulujen, järjestöjen ja yritysten kanssa.

Koulutuksen riittävästä saatavuudesta huolehtiminen: Varmistetaan, että kaikilla on pääsy koulutukseen asuinpaikasta, taloudellisesta tilanteesta tai työpaikasta riippumatta. Koulutus- ja valmennusalan yritykset tarjoavat työelämälähtöisiä, räätälöityjä täsmäkoulutuksia. Yhteistyössä oppilaitoksen kanssa osa täsmäkoulutuksista voidaan suunnitella ja toteuttaa niin,

että ne hyväksytään osaksi tutkintoja. Oppilaitosten tulee valtakunnallisesti tarjota opetusta useilla kielillä ja toimia kokonaisuudessaan monikielisesti. Koulutustarjonnassa tulee huomioida yrittäjien jatkuva oppiminen, myös yksinyrittäjien ja maahanmuuttajataustaisten yrittäjien koulutustarpeet.

Koulutuksen riittävän rahoituksen varmistaminen koko koulutusjärjestelmässä: Luodaan **uudet korkeakoulujen rahoitusmallit**, joissa korkeakouluilla on suurempi mahdollisuus kohdistaa rahoitus parhaaksi näkemällään tavalla, mutta jyvitetään koulutukselle ja perustutkimukselle rahoitus. Laajennetaan korkeakoulujen rahoituspohjaa kestävämmäksi kannustamalla vahvemmin yritys yhteistyöhön ja TKI-toimintaan. Varmistetaan riittävä jatkuvan oppimisen rahoitus osaajapulan ratkaisemiseksi.

Lisätään oppisopimuksen houkuttelevuutta muuttamalla pk-yrittäjille maksettavat koulutuskorvaukset velvoittaviksi, kun opiskelija on vailla toisen asteen tutkintoa oleva alle 30-vuotias. Käynnistetään pilotteja oppisopimusopiskelijan palkkauksen porrastamiseksi osaamistason mukaan. Pilotoidaan oppisopimusten palvelupolkua ja haetaan keinoja hyödyntää oppisopimuksia omistajanvaihdosten työkaluna ja osana maahanmuuttajataustaisten yrittäjien kotoutumiskoulutusta. Kehitetään **yrittäjän oppisopimusta** ja edistetään pienempien osaamiskokonaisuuksien kehittämistä yrittäjän jatkuvan oppimisen välineenä.

Lisätään yrittävää asennetta koulutukseen: Yrittäjyyskasvatus otetaan jokaisella kouluasteella paikallisiin opetussuunnitelmiin ja arviointeihin. Omistajanvaihdos otetaan aidoksi yrittäjyyden vaihtoehdoksi suunnitelmiin. Yrittäjyyden perusteet sisällytetään mahdollisimman moneen ammatilliseen perustutkintoon. Kehitetään jokaiseen ammatti- tai erikoisammattitutkintoon sopivia yrittäjyyden tutkinnon osia. Yrittäjyysosaamisen ja -kokemus luetaan hyväksi kaikilla kouluasteilla. Jokaiseen oppilaitokseen valitaan yrittäjyyskasvatuksen vastuupettaja ja tiimi. Päivitetään opetus- ja kulttuuriministeriön yrittäjyyskasvatuksen linjaukset. Sisällytetään yrittäjyyskurssi korkeakouluopiskelijoille pakolliseksi osaksi tutkintoa ja vahvistetaan korkeakoulujen startup- ja hautomotoimintaa. Kannustetaan oppilaitoksia yritys yhteistyöhön. Edistetään yritteliäisyyttä koko yhteiskunnassa.

Me monenlaiset ihmiset voimme rakentaa yhdessä sivistynyttä, osaavaa ja yrittävää Suomea. **Tämä ohjelma sisältää 95 kehittämissuunnitelmaa.** Kootaan eri toimijat yhteen rakentamaan **yhdessä** yrittäjyysmyönteistä ja **yritteliästä** kuntaa, maakuntaa, Suomea ja Eurooppaa.

yrittajat.fi

Facebook: @suomenyrittajat

Instagram: suomenyrittajat

X: @suomenyrittajat

